

GAZETA

Palatul Cultural

55

Arad

ANTI REVIZIONISM

ABONAMENTE: Pe un an 130 lei, pe 6 luni 70 lei.
Pentru țărani și muncitori: 90 lei, pe 6 luni 50 lei.
Autorități, instituțiuni, întreprinderi 500 lei.
Autorități și instituțiuni sătești 200 lei.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
ARAD, STR. NICU FILIPESCU 30.

Organ săptămânal de documentare
Redactor și proprietar: ISAILA TOLAN

Detecul de hârtie dela Trianon

Arătăm în altă parte a nărilor noastre de față noua drăzneală la care s'a dat înducerea partidului maghiar legătură cu agitația ce s'a urmat pe chestia lui numerus claudicus. Partidul acesta de multe ale Budapestei ne amenință că ne va pări din nou răinătății, nu dacă vom lega vreun numerus oarecare, și dacă numai vom încerca ceva. Ba are acest partid drăzneala să protesteze prin memoriul înaintat primului ministru, că parchetele din țară precum se știe, de abia ai prididesc să cerceteze investigațiile sale antiromânești) nu ocupă de agitația ce s'a pornit pe chestia minoritară și nu o edepesc.

Partidul maghiar caută a arăta sale temeuri, și le-a găsit în tratatul de pace, pe care spune că ne va pări că nu-l respectăm.

Vorba asta au mai spus-o legătură cu numerus valadicus și alții, „românii” din esa anumită. Cu aceia nu am ce discuta, dar partidului maghiar trebuie să i-o spunem se pune pe un temei foarte cat. Atunci când Ungaria, ligată prin același tratat de te ca și noi să se poarte stit cu minoritățile sale, are ani de zile un numerus usus pus în aplicare și rege în contra minorităților la silnicii dintre cele mai atice, invocarea de cătră unri a tratatului de pace este puțin scandaloasă.

Știe indeobște cum se urtă cu minoritățile sale garia. La ceea ce se știe, vom adăuga aci un document de toată frumusețea, DIN OFICIOSUL „BUDAPES-HIRLAP” DELA 21 FEB. T.

emifiosul guvernului Gomborată în numărul citat, că deputat guvernamental, László, a ținut adunări mai multe sate germane granita maghiară dinspre genland, și li-a vorbit aleorilor așa:

Minoritățile au drepturi și ue să le fie respectate, dar și datorii, pe cari trebuie să mplinească cu conștiinciozitate. **La tratatul de pace de Trianon nu se poate face vire în privința protecminoritară, între altele intrucă tratatul de pace i'n fața cetățenilor mari cu limba germană o plă rădeanță de hârtie, și ni-a fost impusă cu a.** Nemții din Ungaria tre-să aibă grijă ca să nu se i sufletește de unguri și să se lase desfăcuți din cor-nașionii maghiare. Dacă afla vr'un visător zănic să năzuiască spre așa ce-germanii din Ungaria tre-să-l azvârlă din sânul lor.

Evenimentele politice din Ungaria

— Se începe dictatura fățișă a hortiştilor, cu Gömbös, Kozma și Eckhardt, în contra habsburgiştilor și-a nouului lor exponent Ștefan Bethlen —

Săptămâna aceasta a adus în sfârșit limpezirea ce se clocea de luni de zile în politica ungrească, transformând dictatura camuflată a generalului Gömbös în dictatură fățișă și făcând ruptura prevăzută de mult între clica hortistă, care-l apăra pe regent în contra surprizelor ce i le-ar putea aduce chestia restaurării, și între legitimiștii habsburgiști, grupați (neoficial) în vremea din urmă în jurul neo-convertitului la habsburgism Ștefan Bethlen.

Desfășurarea evenimentelor

Pe scurt:

Eckhardt, președintele falsilor agrarieni, fusese pus să dea atac lui Bethlen și bethleniștilor din partidul guvernamental, pentru că împiedecă reforma electorală și celelalte reforme pe cari (dragă Doamne!) Gömbös ar vrea cu trup și suflet să le-aducă. La asta, bethleniștii din comitetul de conducere al partidului lui Gömbös au replicat în ședința comitetului spunând că resping cu indignare asemenea acuzație dela unul care a făcut Ungaria de răs la Societatea Națiunilor. Lovit astfel în cea mai mare a lui ambiție, Eckhardt și-a dat demisia din postul de prim-delegat al Ungariei la Geneva, și a rupt de ochii lumii învoiala ce-o avea cu Gömbös pentru aducerea unei legi electorale dictatoriale pe care o botezaseră „reformă” electorală. Eckhardt s'a apucat apoi să dea lui Bethlen atacuri după atacuri, iar în fața acestei masacrări a fostului prim-ministru cu ale cărui majorități guvernă, Gömbös nu spunea în contra lui Eckhardt nimic, deși era somat mereu de fruntașii partidului.

O tragere pe sfoară în stil hortist

Ca să-l păcălească apoi pe Bethlen, regentul și cu Gömbös

Iar statul trebuie să procedeze, cu cea mai mare energie față de o astfel de concepție” (ADE-CĂ FAȚĂ DE NAZUINTELE DE A NU LĂSA PE GERMANI SĂ FACĂ PARTE — prin maghiarizare — DIN CORPUL NAȚIUNII MAGHIARE.)

Iată ce este tratatul de pace când e vorba să fie aplicat minoritarilor din Ungaria: o rădeanță de hârtie.

Și partidul maghiar dela noi cutează totuși să-l invoce și atunci când românii își reclamă în țara lor bucata de pâine — atât și nimic mai mult — ce li se cuvine!

Toată farisicica instigație reformistă a lui Eckhardt, cu șantagistele-i atățări în contra latifundiarilor și apoi cu atacuri ad-personam în contra lui Bethlen, de care gazeta noastră s'a ocupat în vremea din urmă poate mai mult decât ar fi crezut-o unii necesar, n'a fost decât pretext ca să se ajungă unde s'a ajuns. Rolul rudei hortiste Eckhardt în provocarea aceasta a evenimentului e cunoscut; acum apoi se destăinuie întreg și-al guvernului Gömbös și-al regentului Horthy.

I-au dus pe fostul prim-ministru de nas, punându-l într-o audiență comună ce-a avut-o cu Gömbös la Horthy, să semneze cu Gömbös un pact de inoie a colaborării. După asta Eckhardt a venit cu noi atacuri în contra lui Bethlen, iar Gömbös și-a deschis în sfârșit gura și a spus: se va duce în Duminica viitoare (adecă 'n 3 Martie) o echipă de parlamentari la Senteș, unde-l atăcase Eckhardt pe Bethlen într-o adunare publică, și va apăra pe Bethlen tot la o întrunire.

La 1 Martie însă s'a întâmplat un neprevăzut: Foais oficială a publicat un ordin că se interdic până la noi dispoziții orice adunări populare sau manifestații politice, apoi (ca urmare a acestui lucru) ministrul de interne Keresztes-Fischer (om al lui Bethlen) în locul căruia era desemnat să vină Eckhardt dacă nu se întâmpla ruperea de ochii lumii a pactului Eckhardt-Gömbös, s'a prezentat în audiență la Horthy, și ziarrele budapestene din seara aceea au vestit că a fost la regent ca să-și dea demisia. Echipa ce trebuia să meargă a doua zi la Senteș ca să-l spele pe Bethlen, nu s'a mai dus deci; în schimb Luni, în 4 Martie, Gömbös a prezentat demisia guvernului (ca urmare a plecării lui Keresztes-Fischer), iar Horthy i-a dat însărcinare să formeze un guvern nou, fără bethleniști, în care a intrat la interne un prieten personal și tovarăș de afaceri al lui Horthy, al lui Eckhardt și-al lui Gömbös: directorul dela Agenția telegrafică Nic. Kozma, iar la comerț directorul societății de electricitate „Hungaria”, restul miniștrilor fiind tot cei vechi.

Sensul loviturii date lui Bethlen

Lovitura de grație s'a dat deci. Și anume, a fost dată

lui Bethlen ca exponent al habsburgiştilor, de partea căroră era trecut virtual încă din jumătatea a doua a anului trecut.

Ca să înțelegem și mai bine aceste lucruri, trebuie să știm că au jucat un mare rol în desfășurarea aceasta a evenimentelor evenimentele externe: adecă chestiunea pusă tot mai insistent în discuțiile internaționale din săptămânile din urmă, a revenirii Habsburgilor în Austria. Precum am mai amintit și 'n alte rânduri, Horthy a mai dovedit-o odată că ține morțiș la tronul cel ocupă. Acum a dovedit-o din nou.

Ceea ce spune deci generalul Gömbös și presa maghiară: că evenimentele politice din Ungaria au luat întorsătura ce-au luat-o, pentru că în vederea a propiatelor tratative cu statele succesoare pentru lărgirea pactului italo-francez dela Roma e necesar să se pună în Ungaria capăt fricțiunilor cari degeneraseră și să se prezinte țara solidară în fața străinătății, nu este adevărat. Bethlen și cu grupul său nu era nici până acum solidar pe-această chestie, căci, precum am arătat, Bethlen a scris negru pe alb, în contradicție cu pretențiile revizioniste ce le formulase Gömbös într'un discurs, că la tratativele ce vor avea loc Ungaria nu trebuie să vină cu pretenția revizuirii tratatului — fiindcă n'are niciun fel de sorti de izbândă — ci să se mulțumească să obțină avantajii pentru minoritarii unguri din statele succesoare. Lovitura ce i-a dat-o lui Bethlen regentul Horthy cu Gömbös și cu Eckhardt, în loc să înlătore divergența, îi dă deci și temeuri din domeniul politicii interne, provocând direct pe Bethlen să înceapă lupta politică în contra regimului.

Dizolvarea parlamentului

Și, pentru că agitația să nu se limiteze la bethleniști, ci să participe la ea și celelalte opoziții, regentul și cu-ai lui au daos la provocările arătate până aci încă una: Marți, după ce dimineața noul guvern Gömbös depusese jurământul, și după ce la amiază,

(Continuarea în pagina 5-a)

Și tot nu suntem toleranți!

Trecerea dela dictatura camuflată la dictatura pe față, întâmplată în Ungaria la 4 și 5 Martie, i-a dat prilej ediției arădane a oficiosului Ligii Revizioniste „Pesti Hirlap”, faimosului „Erdélyi Hirlap”, să pună pe hârtie în editorialul numărului său din 7 Martie o impertinență fără pereche.

Firește că „Erdélyi Hirlap” nu poate decât să laude isprava lui Gömbös, dând în chip meschin cu piciorul victimei latifundiare a acestuia, contelui Ștefan Bethlen, căruia până de curând îi cânta osanale. Ca să mascheze însă puțin-desinteresata laudă, „Erd. H.” recurge la explicații. Explică cele întâmpliate la Budapesta ca o biruință a reformismului, reprezentat prin Gömbös, asupra conservatorismului, reprezentat prin Bethlen. Generalul Gömbös voiește (ci-că) reformă electorală, reformă agrară și alte asemenea reforme, iar Bethlen i se împotrivea și-a fost înfrânt de Gömbös.

Așa explică „Erdélyi Hirlap”, minșindu-și cetitorii că de-acum începe în Ungaria raiul reformelor. Și nu se mulțumește cu atât.

Ci mai adaugă:

„E neindoielnic că guvernul lui Iuliu Gömbös s'a angajat la o misiune din cale afară de grea, când și-a fixat ca scop realizarea reformei agrare. Trebuie adecă să se știe, că în Ungaria nu voiesc să rezolve reforma agrară pe baze NAȚIONALE, ci ținând seamă de punctele de vedere SOCIALE și economice”. Adecă, explică „Erdélyi Hirlap”, nu vor plăti pământul expropriat cu prețuri pe hârtie, și nu-l vor da fără alegere oricui, ci numai celor ce-l și pot munci.

Iată, într-o singură frază, atâtea impertinențe câte numai o sucursală iredentistă poate să ingramădească. „Erdélyi Hirlap” a ținut să ne vădească și 'n materie de irentism cât e de adevărată vorba despre cei mai papi decât papa. Astă toamnă, precum s'a arătat în coloanele noastre, oficiosul Ligii Revizioniste „Pesti Hirlap” se plângea că improprietății unguri din Bănat își vând moșiile căpătate prin reforma agrară românească, iar succursala sa arădană vine acum și spune că reforma noastră agrară nu-i reformă adevărată, pentru că s'ar fi făcut pe bază NAȚIONALĂ, adecă luându-se dela unguri ca să se dea românilor. Tot din reproducerile noastre din gazetele budapestene s'a putut vedea că proiectul de colonizări al lui Gömbös — botezat „reformă agrară” și arătat de „Erdélyi Hirlap” ca o reformă agrară în regulă — prevede să servească numai interesele naționale, colonizând pe granițe și în satele mixte unguri get-beget sau neofiti cari s'au maghiarizat de-abinelea, ungurizându-și numele și religia.

Asta e faimoasa reformă a lui Gömbös, dacă se va înfăptui înainte de Paștile cailor.

Și când ziarele budapestene o arată astfel, o blestemată de gazetă din Aradul românesc cutează să o laude, insultând-o pe a Român

Scoala confesională unită a Românilor din Ungaria

— Soartea tristă a învățământului confesional român. Statistici și aprecieri —

Situația Românilor din Ungaria în privința instrucției în limba lor națională e atât de critică, încât nu se poate compara cu a nici unei alte minorități așezate din întreaga Europă. Opresiunea sovietică maghiară e în același apogeu feroce ca și în trecut, interzicând minorității române orice posibilitate de a se instrui în limba ei maternă.

Școlile confesionale române de odinioară au fost pur și simplu închise, iar învățătorii confesionali români aruncați peste graniță.

Drepturi pe hârtie, despre cari nemaghiarii n'au voie nici să ia cunoștință

Cităm în privința aceasta următoarele dintr-o dare de seamă competentă:

„Școlile confesionale române, ortodoxe și unite, au fost sprijinite, iar școli de stat cu limba de predare română statul ungar nu a înființat. Tot astfel, în Ungaria nu există nici o școală cu limba de predare română sau măcar cu limba română ca studiu facultativ.”

„Ca să nu fie învinovățit de intoleranță față de minoritățile sale etnice, guvernul ungar a avut însă grijă să se acopere ca și înainte de marele război, enunțând pe hârtie anumite dispoziții liberale. În anul 1923, ministrul Instrucției a dat ordonanță No. 4800 prin care lasă deplină latitudine locuitorilor diferitelor comane a-și alege tipul de școală primară pe care-l vor, cu limba de predare dorită de dânsii. În 29 Februarie 1924, a fost trecută prin Camera o lege în privința limbilor minoritare, autorizând întrebuintarea lor în școli și în fața autorităților. Aceste dispoziții însă au rămas literă moartă. Nu numai că n'au fost duse la îndeplinire de organele statului, dar a fost virtual interzisă și răspândirea textului și conținutul lor în comunele cu populație minoritară, care astfel n'au nici cea mai slabă idee de drepturile ce li-au fost hărăzite. Incercările de-a lămurii populația asupra acestor drepturi, au fost toate împiedecate și chiar reprimare. Deputatul Victor Knaller a protestat cu violență în ședința din 13 Noembrie 1925 a adunării naționale ungare, în contra acestei purtări a administrației și guvernului; protestul său însă n'a avut nici un efect. Ordonanța ministerială amintită mai sus, și legea din 29 Februarie 1924, cecece a fost vechea lege 44 din 1868 (a naționalităților), a rămas un text mort, bun de arătat stăinătății ca o dovadă de concepție liberală, dar fără nici un efect real asupra situației minorităților.”

Dintre vechile școli confesionale române unite, majoritatea au fost suprimate și înlocuite cu

școli primare ungurești, unde învățătorii maghiari, numiți după alungarea celor români, predau în limba statului ungar. Învățătorii aceștia unguri, apoi, beneficiază în defavorul comunelor unite române de toate drepturile de cari ar beneficia un învățător confesional român unit.

Situația din partea Bihorului rămasă sub unguri

Înainte de război aveam școli confesionale române în următoarele parohii românești din partea rămasă la Ungaria a județului Bihor:

1. În comuna Almoșd (Almosd), o școală confesională română-unită, cu un învățător confesional român.

2. În comuna Adont (Adony), o școală confesională română-unită și un învățător român.

3. În comuna Bogomir (Bogomér), o școală confesională română-unită și un învățător român.

4. În comuna Bedeu (Bedő), o școală confesională română-unită și un învățător român.

5. În comuna Cocad (Kakad), o școală confesională română-unită și un învățător român.

6. În comuna Leta Mare (Nagy-Léa), o școală confesională română-unită și un învățător român.

7. În comuna Pociu (Pocsj), erau trei școli confesionale române-unite și trei învățători români. Azi funcționează pe cheltuielile comunității bisericesti române, cu învățătorii unguri.

8. În comuna Paleu (Hosszapály), o școală confesională română-unită și un învățător român.

9. În comuna Virts (Vértes), o școală confesională română-unită și un învățător român.

Deci înainte de război, românii uniți aveau în partea rămasă la Ungaria a Bihorului 11 școli confesionale românești și cel puțin tot atâția învățători.

Astăzi în aceste comune românești, cu credincioși uniți, în toate școlile primare confesionale se predă exclusiv în limba maghiară, ba chiar și religia greco-catolică română se învață tot în ungurește.

Vechii învățători confesionali români-uniți au fost înlocuiți, iar cei de astăzi sunt cu toții unguri.

De pildă, am văzut că numai comuna POCEI avea trei școli confesionale române, la cari astăzi funcționează numai învățătorii unguri, plătii de comunitatea românească și benevolentă de toată averea acestor instituții.

În concluzie, situația e următoarea:

În școlile confesionale unite ale românilor din Bihorul rămas Ungariei nu e nici un singur învățător român, care să le predă copiilor de școală în limba străveche românească. În întreg Bihorul rămas Ungariei, din 21

de școli confesionale române-unite și ortodoxe, la o singură școală se mai predă românește religia, în două clase, și anume la cea ortodoxă din comuna Mcherechiu (Méhkerék). (Nota Red: Preotul ortodox din această comună s'a dat anul trecut ca ex-crocul Ștefan Németh dela Senteș, din care pricină locuitorii nu l-au mai recunoscut și biserica li a rămas închisă, e deci îndoielnic că acest preot mai predă și astăzi religia în limba română)

Manualele

Manualele didactice românești sunt excluse cu desăvârșire din fostele școli confesionale române (azi maghiarizate) din Ungaria. Ministerul cultelor și instrucției maghiare n'a aprobat după război nici un fel de manuale în limba română. Un preot român din Ungaria a încercat să treacă peste graniță câteva manuale didactice românești cari fuseseră tipărite la Arad încă înainte de Unire cu aprobarea ministerului ungar de pe vremea aceea — dar Abece-darele cu pricina au fost confiscate de revizorul școlar din Gula, Teodor Szentkeresztli.

Celelalte școli antebelice unite din satele rămase la Ungaria.

Înainte de război, în comunele locuite de români uniți aparținători eparhiei de Oradea Mare, au mai fost școli în următoarele:

1. În comuna Cegöld (Csegöld), județul Satu-Mare, o școală confesională română-unită și un învățător român.

2. Comuna Uifătau (Csengerujfalu, județul Satu-Mare, cu 512 loc. români), a avut o școală confesională română-unită și un învățător.

3. În oșul Macău (cu 1347 loc. români uniți), era o școală confesională română-unită și un învățător.

4. Comuna Abrani (Nyirabrány, jud. Hajdu, cu 1691 loc. români), a avut o școală confesională română-unită și un învățător.

5. Comuna Aciad (Nyiracsád, jud. Hajdu, cu 2022 loc. români), a avut o școală confesională română-unită și un învățător, sau mai mulți.

6. Comuna Porciaima (Porcsalma, plasa Csenger, jud. Satu-Mare, cu 1258 loc. români), a avut o școală confesională română-unită și un învățător român.

În aceste comune, de și mai mult există vechile școli confesionale române-unite, nu este nici un învățător român.

Majoritatea comunelor române-unite înșirate mai sus, sunt răspândite dealungul frontierei ungare și mai ales în județele Hajdu și Satu-Mare, în cari se află comune românești în ordi-

nea următoare: Niradony, cu 50% români-uniți, Nyiracsád, cu 50% români-uniți, Kisbrány, cu 50% români-uniți, Nagy Léa, reședință de pretură, cu 75% români-uniți, și Pocsay (Pocsj), sat cu populație în cea mai mare parte românească.

În plasa Csenger, care se mărginește cu județul Satu-Mare, dela granița noastră de Vest, sunt următoarele comunele române-unite: Uffalu, Csegöld, Rozsády, Patyod, Tyukod, Ura și aite.

În aceste comune se mai găsesc și astăzi școli confesionale, foste române, cu numirea de „Școala confesională greco-catolică maghiară” („Gö. ögkatolikus felekezeti iskola”).

Învățătorii acestor școli confesionale românești maghiarizate cu ajutorul episcopiei de Hajdudorog sunt astăzi numai unguri, și în trecut au fost conduse de învățătorii români-uniți.

Instrucția din școli

„Românii din aceste ținuturi sunt obligați, ca în frunte cu preoții și învățătorii lor (maghiari) să ia parte la toate serbările naționale, precum și la manifestațiile cu caracter revizionist.”

„Ca ura în contra românilor să fie mai intensivă, copiii de școală sunt obligați să intre în organizațiile leventiste și să ia parte la instrucțiile cu caracter militar.”

„În școală se învață numai limba maghiară, cum așide-re se face și serviciul religios în biserică. Copiii, dela etatea de 7 ani, sunt înscriși în organizațiile „Levente”, indiferent de naționalitate, unde învață cătu-tece iredentiste maghiare și instrucție militară. Cu un cuvânt, tot programul școlar în aceste sate locuite în majoritate de români, constă în năbușirea oricărui sentiment național al altor neamuri, în favoarea propagandei iredentiste maghiare.”

Realitatea jalnică e deci astăzi aceasta:

Dintre 16—18 școli confesionale române-unite de dinainte de război (cândva erau și mai multe), Români nu mai au azi nici o singură școală în care să funcționeze vreun învățător român, și în care limba românească să fie predată măcar ca studiu facultativ. Învățătorii acestor școli sunt unguri și fac instrucție iredentistă, antiromânească, în schimb sunt susținuți obligatoriu de comunele confesionale unite-române, pentruca în baza ac-stei bătăi de joc guvernul maghiar să poată să spună că românii din Ungaria își au școlile lor proprii.

Statistica culturală maghiară privitoare la minorități, este deci mai mult decât mincinoasă.

Petre Petrinca.

*) Cit. după o lucrare manuscris (P. Petrinca: „Românii din Ungaria”, p. 78.

Bibliografie românească

„Țara Bârsei”

Strălucita revistă de deș-părți din trecutul ținutului șovului, publică în n-ral din (Martie-Aprilie) o seamă de cumente inedite referitoare răscoala lui Horea, date la de d. Mihail Popescu, un al d-lui A. A. Mureșeanu de Teofil Frâncu, altul în conținut despre privilegiile săsești, al Andrelian Sacerdoșeanu, sub „Andreanum și alte acte” studiu despre „Cavalerii Te în Țara Bârsei” de Emil C zărescu, „Contribuțiunile la celal J-nilor brașoveni” de Luiza Netoliczka, câteva sante „scrisori vechi”, con-cate de d. Norbert Salmes un articol al d-lui Axente B „Un adversar maghiar des Valer Brăncuș” (reproduc unel părți din jurnalul p-ntim al lui Elemer Jak-bfi, p-ărută în „Temesvári H- din 24 Dec. 1933)

Restul numărului: Versu-proză literară, și o foarte b-ronică bibliografică.

Un jubileu

„Apărarea Națională”, nui central al Ligii Apăr-ționale Creștine, și-a serba- minecă jubileul de 12 ac- existență, închinându-și un- festiv d-lui prof. A. C. Cu-

Desprindem din sumarul mărului jubilar: „Problema ment lui românesc.. în Rom- de A. C. Cuza, în legătur- mișcarea pornită de d. Al- Voivod (președintele LAN- o laudă, dar încheie cu o- zervă, cu vorba moldovene- „Fapte — nu oala cu lap- „A. C. Cuza, ziarist”, de A- Cuzin; un interviu cu d. N- for Craiova, un articol de regretatul dr. N. C. Pauc- și un altul despre anivers- a 42 de ani de când d. pro- C. Cuza a pus în parlament- numerusului clausus și a- printr-un amendament la- învățământului primar să- înțelătatea elementului rom- în școli.

Felurite

— „Vestitorul” (no. 6, l. Go- organul eparhiei unite a O- publică în continuare un- al d-lui A. Ilușiu despre m- părintelui profesor Francis- bic.

— În ziarul „Neamul No- din Sfântu Gheorghe s'au p- cat la 3 crt. versurile unu- al tineretului preremonta- mân”, puse pe muzică de- Andrei Gheban, șeful mu- centrului de instrucție al- teriei din Sf. Gheorghe. Să- dăduim că muzica e mai- decât versurile, cari sunt- copiate (pe-alocuri cuvân- cuvânt) din „La Arme” a- St. O. Iosif.

Cum se face carte școlile maghiare

Ziarul arădean „Erdélyi H- a anunțat la 3 Martie crt. ex- examenul de semestru dat- levil liceului romano-catolic- guresc) din Arad la liceul de- „Moise Nicoară”, au căzut- sută dintre examinații, și- din clasele a cincea, și ș- a șaptea toți examinații.

Din trecutul lui Eckhardt și-al noului ministru maghiar de interne Nic. Kozma

— Cum și-au făcut averi de sute de milioane prin speculații de bursă —

Am arătat în n-rul trecut al "Gazetei Antirevizioniste" că în urma harțel ce s'a încins la Budapesta între ruda hortlistă Eckhardt și între fostul prim-ministru Bethlen, contele Bethlen l-a acuzat pe Eckhardt care-l acuzase că și-a făcut conace la Cluj din banii invalizilor, că-i arăta el cine a intrat în politica maghiară fără o știe și are astăzi din politică niște fabuloase.

Legătură cu această avere, în urma căreia Eckhardt s'a domolit imediat, dar urma căreia și ruda sa Horváth acționat schimbând comanda guvernului Gömbös în urma lui Bethlen, am reprodus în n-rul trecut o explicație a vorbeli lui Bethlen o destăinuire de mare interes. n. tr. al publicației sale "Erdélyi Futár" d. Andrei Gyérfi Kis, care a fost înclintat al regimului hortlist și a avut deci puțină înțelegere de aproape începuturile politice ale lui Tiberiu Eckhardt. Destăinuirea adevărată Székely Kiss, că Eckhardt și-a făcut la Budapesta o societate pentru speculații de bursă, "Ergon", la care ar fi fost soț în taină și însuși regele și cu această societate a făcut averi fabuloase, anume conștientându-l prin Agenția telefonică maghiară cu precădere în valutar, sau comunicându-l exact, în timp ce el îl financiare i le comunica cu diavolul greșit.

Și cumvine să revenim cu comentarii asupra acestei chestii, deoarece de-acum săptămână întâmplat în politica maghiară un lucru mare, care are o legătură cu isprăvile adevărate destăinuite de publicația noastră. Întâmplat adevărat, că generalul Gömbös a prezentat Lunii guvernului, iar regentul l-a primit-o și l-a înțeles noului guvern. Generalul Gömbös și-a format apoi imediat guvernul din vechii săi ministri aducând însă la interne pe Keresztes-Fischer (al Bethlen) pe Nicolae Kozma, directorul Agenției telefonice maghiare, iar la comerț pe Bornemisza, directorul uzinei de electricitate "Hunyad", ambii oameni noi la Cluj și ambii prietenii lui și-al lui Gömbös și-al lui Eckhardt.

Ministru de interne este Kozma, care a luat în vedere ce era să-i fie dat lui Kozma dacă nu răsturna în combinație contele Bethlen, e pomenit și el, și în chip strălucit, destăinuirea despre spețele de bursă ale societății "Ergon" a lui Eckhardt, în publicația clujeană.

Cităm:
"Agenția telefonică maghiară, semificioasa guvernului, comunica întâi societății "Ergon", adevărat la urechi a lui Eckhardt, cursurile din Zürich ale devizeilor; telefonul lui "Ergon" era în permanență în contact cu Agenția telefonică maghiară, în fruntea căreia venise atunci, după Alfred Németh, maiorul Nicolae Cosma (publicația clujeană îl scrie astfel, — nu înțelegem de ce "Cosma Miklós"), aghiotantul lui Horthy și prietenul lui Eckhardt. Cosma, însoțit cu Eckhardt, falsifică cursurile de la Zürich, apoi peste un ceas le corectau. În timpul acesta însă "Ergon" cumpăra la bursa din Pesta toate hârtiile de valoare. O făceau asta de câte 23 ori pe săptămână, mai cu seamă pe vremea marilor oscilații ale valutarilor. Cei doi confidenți ai lui Horthy, Tiberiu Eckhardt și maiorul de armăsari (a fost la remonșă — n. tr.) Nicolae Cosma,

au făcut în chipul acestor sute de milioane.
"Spargerile la bursă, falsificările de cursuri de la Zürich, speculațiile cu valutar străine le-au exercitat atât de nerușinat, încât ziarele maghiare din Viena și cele germane răsuna zilnic de descoperirea falsificărilor firmei Eckhardt-Kozma-Ergon. Deputatul Ruppert R. z. ö. a interpellat de mai multe ori în parlament pe chestia falsificărilor de cursuri. Eckhardt, care a fost într-o vreme șef la biroul preselor din ministerul de externe, exporta prin controbândă, în valizile diplomatice ale consulatului maghiar din Viena, valută bună, străină. După ce apoi făcuse cu a sa "Ergon" destule jurnări pentru armată — firește pe prețuri înspălmântătoare — și își adunase avere mare, Eckhardt a văștit apoi în apele politice, cu ajutorul cumnatului său Horthy, care, ca marinar, se pricepe la asemenea văștire".

Să fie puși și avocații minoritari la examen de limba română

Precum am arătat în numărul nostru trecut, avocații români din mai multe barouri (Arad, Timișoara, ș. a.) au cerut odată cu aducerea unei legi prin care să se introducă în barouri numeroși valachici, să fie puși și avocații minoritari, asemenea slujbașilor publici, la examen de limba română, deoarece cei mai mulți dintre ei stălcăsc limba românească într'un chip cu adevărat revoltător.

Insușindu-ne acest desiderat al avocaților români, am arătat în n-rul trecut al "Gazetei Antirevizioniste" că avocații minoritari n'au dreptul să se eschiveze de la acest examen fiindcă ar fi profesioniști liberi, deoarece dându-se obligatoriu pe mâna lor toate chestiunile ce le au competenții la justiție, li s'a dat, de sine înțeles, și obligația ca să știe bine românește.

Obligația aceasta o au însă și din alt motiv. Și anume, pentru că unii avocați au obiceiul să tipărească pe numele instanțelor judecătorești formulare de sentințe, pe cari apoi instanțele cu pricina le completează și le subscriu, fără să se uite dacă s'adactate bine sau ba. Astfel avocații minoritari cari nu știu românește nu se fac numai pe ei înșiși de râs, ci își bat joc în chipul cel mai urit și de justiția românească.

le avocatului e tipărit, și încă cu litere grase, încât face impresia ca judecătoria îi face reclamă.

JUDECĂTORIA MIXTĂ ARAD

No. _____
In acte se va referi la acest număr.

MANDAT DE PLATĂ

Judecătoria mixtă Arad, văzând cererea creditorului, în baza art. 592 din legea I: 1911, ordonăm ca _____ (dom. _____), debitor să plătească sub sancțiunea execuției în termen de 15 zile dela înmormântarea acestui mandat de plată creditorului său _____ (dom. _____), reprezentat prin **Dr. Francisc Székely** avocat Arad, Bulev. Regina Maria 2/6 Palatul Neuman și anume preț de cumpărare mărfurilor cumpărate dela creditorul _____ suma de _____ lei, _____ bani, capital, dobânzi de _____ % după acest capital dela _____ luna _____, anul _____ până la ziua plății, precum și _____ lei, _____ bani, cheltueli.

Îi punem în vedere _____ debitor _____ că în cazul dacă crede că pretențiunea este nefontată, poate ataca acest mandat de plată, însă numai cu opoziție apelului fiind exclus; opoziție se poate înainta la această judecătoria în scris (într'un singur exemplar) sau verbal și nu trebuie motivată. Se mai face atent _____ debitor _____ că în cazul când nu vă înainta opoziție în termen de 15 zile dela înmormântarea acestui mandat de plată, opoziție înaintată după acest termen nu ma impeteca ordonarea și efectuarea execuției silite.

Arad, la _____ luna _____, anul _____
Judecător
Pentru conformitate:
președ.

Să stăm strâmb și judecăm drept

Trebuie să o mărturisim: Chemarea d-lui Alexandru Vaida-Voevod ca să se unească toți românii într'o tabără mai presus de partide pentru ca să pretindă pe seama fiilor nației românești toate posibilitățile de afirmare de sine ce li se cuvin, e primită de multă lume românească cu mai mult scepticism, cu mai multă neîncredere decât s'ar cuveni.

Li-i teamă celor mai mulți dintre sceptici că iarăși nu se va ajunge la niciun rezultat, deci s'au să cadă para mătăleasă în gura lui nătăleasă.

Li-i teamă apoi altora că mișcarea aceasta va duce la o desbinare între național-țărăniștii ardeleni, sporind cu încă o sciziune, cu încă o grupare politică, sumedenia de bisericuțe politice din pricina cărora viața noastră politică e astăzi așa cum este. Temătorii aceștia scapă însă din vedere că nu politica interesează aici, ci singurătatea națională spre care ne-a chemat acela care a pronunțat la 18 Oct. 1918 în parlamentul unguresc desrobirea noastră politică. D. Alex. Vaida-Voevod poate se va despărți de ai săi, poate va rămânea și pe mai departe în partid, poate partidul îi va pune frâu (cea ce nu o credem), mișcarea pornită de d-sa trebuie însă să meargă înainte, să cuprindă pe toți românii, chiar dacă ar fi să-l depășească pe inițiator.

Vin apoi alți sceptici, — interesații, cei cari își tem vreo cliență, cei cari vânează laude dela presa minoritară antiromânească, cei pe cari au pus stăpânire lojile masonice, — și cer amânări, tergiversări, sau propun alte "soluții", precum s'a întâmplat în câteva adunări avocațiale. Apoi, de-aștia mișcarea nu are nevoie, chiar dacă n'ar fi stricat să revină și dânsii la matcă, să se 'ndrepte și să fie vii, precum spune evanghelia.

Și vin apoi alți sceptici, cari pun o chestie mare, cea mai mare în toată această discuție: vin adevărați și spun precum a spus-o prin "România Nouă" d. ing. I. F. Negruțiu, că nu putem izbândi într'o asemenea luptă de desrobire atunci când românii cu răspundere, dintre cari unii fac pe naționalistii, predică apă și beau vin, dând lucrările ce le au pe mâna minoritarilor, în loc să angajeze anteprenori și lucrători români.

Ceea ce ne-a făcut să scriem rândurile de față, e arătarea asta a d-lui Negruțiu.

S'o recunoaștem: d. ing. Negruțiu a spus o vorbă mare, a pus degetul pe-o bubă foarte dureroasă.

Nu vom cita cele trei cazuri dela Cluj pe cari le arată d-sa, pentru că am fi nedrepți mângâind înfierarea la trei cazuri dintre mii, dintre zeci de mii, dintre sute de mii. Și să nu ne mângâim numai la antreprize de construcții, ci să 'ntindem discuția pe toată linia. Stați și judecați pe cei ce-i cunoașteți, începând — firește — judecata cu voi înșivă, și veți vedea că de bubă ce-o arată d. ing. Ne-

gruțiu suferă cel puțin tot al doilea orașean român. Câți români își fac târquelile la români? Câți români își angajează personalul dintre români? Câți români își fac treburile cu români? Câți români își dau casele în chirie la români? Câți români își vând casa, moșia, ia români, când au ajuns la vreo strămtorare și trebuie să și se vândă?

Să ne oprim mai cu seamă la închirierile de case, de localuri, pentru că ocl e una dintre cauzele pentru cari românizarea sau re-românizarea orașelor nu înaintază în domeniul adevărat de loc.

Deunăzi d. colonel în retragere Babescu a ținut la cercul de studii al partidului național-țărănișt din Arad o conferință — arătată pe larg într'un număr al nostru din Februarie — și a înșirat casele ce mai sunt azi în mâni românești sau sub conducere românească dela gară până în centrul Aradului. Sunt abia câteva — o duzină — dar și acestea cui sunt închiriate? La locatari străini, la meseriași sau negustori străini. Și s'ar putea adăposti în aceste case (vorbit și de uriașul palat al societății vânătoarești a grofului budapestan Francisc Hunyady dela Săvârșin, fiindcă dictează peste ea un român) vreo sută de meseriași, de comercianți de-ai noștri.

Nu putem ierta această vină nici particularilor, dar cu atât mai puțin societăților sau instituțiilor românești.

Și ceea ce se 'ntâmplă la Arad, se întâmplă în orașele din Ardeal pretutindeni. Băncile, instituțiunile, bisericile românești, își închiriază casele, localurile, aproape numai la străini, chiar și când li se oferă de către români totatăta, sau poate mai mult. Autoritățile românești cad așijderea în vina asta. Primăria Aradului a reparat anul trecut cafenea orașenească, ca s'o poată valorifica mai bine, și a dat-o consorțiului Scher-Zsédely-Leipniker, pentru o chirie abia cu 10—15 mii de lei mai mare decât cea oferită de niște români. Până aci să zicem, treacă, meargă, deși o primărie ar putea aduce atâta sacrificiu pentru ca să dea orașului o cafenea românească, și pentru ca să ferească publicul de specula la care duce concentrarea localurilor publice în mâna unui singur consorțiu minoritar. Iată însă că după câteva luni consorțiu minoritar căruia i s'a închiriat cafenea primăriei vine și cere o reducere de 40 la sută din chirie, iar primăria îi dă reducere de 25 la sută. Unde mai este în acest caz plus oterit de cei trei minoritari, în baza cărora au fost refuzați ofertanții români? Și mai ales unde-i avantajul dat de cei trei minoritari, dacă se are în vedere că până astăzi n'au dat primăriei nimic, și că n'plus primăria a dat dela ea cele vreo sută treizeci de mii de lei pentru renovare?

Așa e pretutindeni în orașele noastre. Ne jurăm singuri căciula bătându-ne pieptul românește și apoi favorizând pe străini în dăna românilor și a re-românzării orașelor!

Dar așa nu mai merge. Mișcarea pornită de d. Al Vaida-Voevod să ne facă să înțelegem că am păcătuit destul față de noi înșine în cei 16 ani de viață liberă, și că trebuie să ne revizuiem conștiința și să ne purtăm de-acel 'nainte și în faptă românește.

Soarta slugilor nemeșesti din Ungaria

În n-ral dela 1 Martie crt. al revistei budapestane „Magyar Ut”, pe care-o recenzăm în altă parte, s'a publicat un studiu deosebit de interesant, al lui *Emerik Kovács*, despre soarta jalnică a slugilor nemeșesti din Ungaria, cifrate ca familii ca tot la un milion de înși, dintre opt milioane și jumătate de locuitori câți are astăzi țara latifundiară a regentului Horthy.

Vieță de câine

Slugile acestea (așa-zisi birși) au un trai cu totul deosebit de al plugarilor independenți, „Fac parte în chi'p real — spune d. Kovács — dintre uneltele gospodăriei, și nu sunt socotiți ca oameni ci numai ca putere de muncă, asemenea bouului din Jug sau calului din ham; soarta li-i deasemenea la fel cu-a animalelor, pentru că n'au parte de o apărare decât până atunci până când sunt în stare să muncească, iar de-acelea în colo nu-i mai socot ca oameni, cari ar putea avea și dânsii exigențe.” Sunt adevărați neolobagi, și n'au loc între clasele sociale. De aceea, constrânsi la o viață interioară, li măcă alcoolismul. Pentru ei cultură nu există. Toate câte a descoperit pentru ușurarea tralului omenesc secolul nostru, până la ei n'au putut ajunge.

Ca să judeci situația acestor oameni, trebuie să îți seama de cele arătate mai sus. Nu e de ajuns — spune d. Kovács — să le cântărești comințaul, adevă lafa ce-o capătă în bucate. Pentru că spre deosebire de oricari alți muncitori, ei n'au nicio clipă pentru ei și pentru familiile lor, ci sunt legați în lanțurile celei mai adevărate iobăgii. Trebuie să fie la lucru în câmp odată cu răsăritul soarelui, dar ziua lor nu se începe atunci, ci depela două după miezul nopții, fiindcă trebuie să hrănească animalele nemșului; lucrează apoi până se întunecă, pentru că apoi să fagrjească de animale până câtră miezul nopții; adeseori însă nu se pot culca nici atunci, pentru că le vine fără veste poruncă să prindă cali ca să meargă te miri unde, și apoi, nedormiți, încep lucrul dela început. Odihna de care au parte aiți lucrători agricoli țara, nu li-i cunoscută, pentru că atunci au de făcut transporturi și de iogrjit animalele. Le rămân Duminecele numai, dar adeseori nu le au nici pe-acelea, și n'ndeosebi nu le au în timpul treratulului.

... și sâmbrie tot de câine

Care le este în raport cu-această salahorie de lobagi comințaul?

D. Kovács dă ca exemplu salariile din Panonia, cu mult mai bune decât cele din câmpia ungurească, pentru că să nu poată fi învinuit de nicio exagerare.

Pe moșia unia dintre nemșii din Panonia un birși capătă pe au 48 de pengő (după cursul de 30 lei 1 pengő = 1400 lei), apoi șase chintale (măși) de grâu, șapte chintale de secară, cinci chintale de orz, opt chintale de porumb, 10 chintale de

cartofi, 547 litri și jumătate de lapte și șase stâjnini de lemne. Socotite în bani (14 pengő chintalul de grâu, 10 pengő chintalul de secară și de orz, 9 pengő chintalul de porumb, 3 pengő chintalul de cartofi, 10 fieri kilogramul de lapte, 10 pengő stâjnina de lemne și încă 15 pengő fasole și alte legume) toate acestea fac împreună cu cei 48 de pengő banii numerar, 483 de pengő, adevă după cursul de 30 lei un pengő: 14.490 de lei. Din suma aceasta se acade la unele domii laptele (54 de pengő: 1620 de lei), sub cuvânt căi se dă birșului voie să țină vacă; dar i se dă această vole numai pe imaguri sterpe.

Leafa aceasta, arătată aci, e leafa cea mai bună, deci nu o au decât birșii câtorva domii. În general li-i însă mult mai rea.

Chiar și-aceasta însă nu-i o leafă de om, dacă o judeci mai deaproape. Și anume, trebuie judecată întâi în lumina faptului că birșul muncește pentru ea ziua noaptea, tot anul, până cade în brânci, iar apoi când nu mai e bun de nimic, i se dă cu piciorul fără să aibă nicio șgoniseală pentru zile negre; iar în rândul al doilea, leafa aceasta nu e numai a birșului ci a n-tregii familii, deoarece nevasta și copiii mai răsăriți lucrează n rând cu el. Este deci leafa unei întregi familii.

O socoteală științifică

D. Kovács a socotit această leafă în calorii, adevă în grade de căldură ce le dă mâncarea, trebuincioasă omului ca să-și susțină viața.

Un birși, după socoteala lui, muncește pe au 4200 de ceasuri, nesocotind Duminecie, când deasemenea nu stă cu mâinile în sân. Ceasurile acestea sunt egale cu 90.720.000 de kilograme de muncă, sau cu 126 kilovatore de muncă, socotind puterea de muncă a omului cu ridicarea n'tr'o secundă la o înălțime de un metru a unei greutatei de 15 kilograme. Munca nevastei birșului s'ar putea socoti jumătate cât a soțului, dar trebuie să se adauge munca ce-o prestează n sărbători în gospodăria nemeșului. Munca dintr'un an a amândurora s'ar putea socoti deci la 400 kilovatore. A copillor d Kovács n'a mai socotit-o.

Ținând acum seamă că pentru suplinitrea pierderii ce-o are corpul omenesc după o kilovatore de muncă li trebuiește hrană de 6500 calorii, înseamnă că birșului și nevastei sale li trebuie hrană de 2600 000 de calorii, ca să suplinitască pierderea de 400 kilovatore. Copillor li trebuie pe zi 1500—1600 calorii, adevă la trei copii, într'un an, 1.700 000 de calorii. Familiei întregi (socotind numai trei copii) li trebuie deci hrană egală cu 4.300 000 calorii.

D. Kovács face socoteala că bucatele și legumele ce le capătă ca leafă birșului, împreună cu cele 547 de kilograme de lapte (pe cari, cum a arătat mai sus, nu le capătă birșii tuturor

domniilor), și împreună cu vreo 500 de ouă (unde o fi fiind familia de birși care să mănânce atâtea ouă pe an? și de unde?) apoi împreună cu 50—70 de kg. de galițe (vorba dancului: bine-sr fi de-ar fi de unde!) dau 4 milioane până la 4 milioane și jumătate de calorii.

Deci, de bine de rău, birșii ar avea atâtea ca să pună la loc ceea ce pierd din viața lor muncind pentru nemeși. Adevă adevă d. Kovács, — au atunci când nu le pier porcii și hoarale Când le pier însă porcii și hoarale, colorii li se reduc la mai puțin de jumătate din cât le trebuie pentru suplinitrea pierderii ce-o are corpul prin munca iobăgească.

Făcând aceste socoteli, d. Kovács a uitat însă (precum se spune: a uitat dela mână până la gură) că cele patru milioane și jumătate de calorii ce le au familiile acelor birși cari n'au decât trei copii, și anume atunci când nu le pier porcii și galițele, nu sunt toate sâmbrie. Jumătate din aceste calorii le dau porcii și galițele, cari nu-s dela nemeșul pe care-l slujesc.

Concluzia trasă dintr'o examinare științifică a sâmbriei slugilor nemeșesti, este că latifundiarul nu le dau pentru o muncă de adevărat iobag, făcută zi și noapte, de familia întreagă dela Anul Nou până la Anul-Nou, decât jumătate din cât îi trebuie ca să nu piară de foame unei familii cu trei copii. Cât înseamnă această sâmbrie a unei întregi familii când familia n'are trei copii ci șase, șapte, zece? Înseamnă bătaie a lui Dumnezeu, nu alta!

Și unde mai pui că oamenii aceștia nu-s în Polonia, ca să umble desbrăcați, ci trebuie să se mai și îmbrace! Cu ce se îmbrace, dacă latifundiarul nu le dă pentru o muncă de adevărat iobag decât jumătate din ce le trebuie pentru hrană?

La acestea se mai adaugă ceva, ca să n'otelegem deplin ce viață iobăgească duc cele un milion de slugi agricole ale latifundiarilor.

Și anume:

D. Kovács arată n' încheiere că latifundiarul li adăpostesc pe acești lobagi în case nesănătoase, având de obicei tot câte două, trei, patru familii o bucătărie și o cameră separată de locuit, „dar mai sunt și astăzi locuri unde stau într'o cameră câte două familii. Mi-a fost dat să oăd și după răboi câte patru familii într'o cameră” — spune d. Kovács.

La toate acestea noi nu mai avem de adăugat nimic, pentru că glăsuiesc și slogure prea îndejuns.

SUUM CUIQUE, — da și nouă ce e al nostru

— Conferințele dela Timișoara și Sibiu d-lui Vaida-Voivod —

Fostul prim-ministru dr. Al. Vaida Voivod, încolțit de toată presa n'străinată și de n'străinații din partidul său pentru că a ndrăznit să dea alarma împotriva covârșirii străinilor și încă să stăruie — prin conferința cunoscută dela Cluj — în această așa numită de dânsii „greșeală”, s'a dus Duminecă la Timișoara, și a dat o nouă alarmă, ținând la Institutul social Bănat-Crișana o nouă conferință, urmărită cu răsuflarea reținută de țara întreagă.

Conferința d-lui Alex. Vaida-Voivod a fost o împletire de polemici cu presa n'străinată și cu n'străinații din viața politică, și de statistici alarmante despre situația ce o au românii în slujbele publice și particulare.

O mișcare naționalistă peste partide

Oratorul a spus în introducere: „Numerus valachicus trebuie realizat chiar și PESTE PARTIDE, căci în caz contrar ei se va n'făptui pe calea turburării”. S'a răfuit apoi cu d. Rosenberg, național-jărănist din Chișinăul Basarabiei, care li numise cambal, apoi cu străinii dela „Adevărul”, cari scriu în acelaș timp și la oficiul național-jărănist „Dreptatea”, ca și cum așa ceva ar putea să fie compatibil.

«Noi valahii n'avem decât această patrie și nici aceasta nu e a noastră»

În continuarea acestei polemici a vorbit apoi despre chestia minoritară, declarând că „noi nu voim să răpim ce e al altora, dar nici să ni se răpească nouă ce este al nostru”, — și pe urmă despre chestia evreiască, spunând că „cu celelalte minorități ar mai merge cum ar merge, greutatea e cu evreii, pentru că aceștia sunt împărțiți în mai multe tabere: sioniști, evrei naționali, cari declară că sunt întotdeauna cu puterea, apoi evreomaghiari cari se duc la Budapesta și vorbesc de „granite” și de „teritorii ocupate”, pe urmă grupul de evrei conduși de Fildermann și de cei dela „Adevărul” și „Dimineața”, cari deși botezați, cred că nu pot avea o legătură de sânge și de tradiție cu neamul românesc. De aceea e necesar — a spus conferințiarul — să se precizeze dacă evreii sunt o minoritate națională, cum sunt celelalte minorități, nu odată minoritari și altădată botezați. Aceasta trebuie să se știe odată, fiindcă altfel nu se va putea împedica antisemitismul care crește pe zi ce trece.

Celalți minoritari — a spus apoi d. Vaida — au două patrii, una aici, alta dincolo, iar evreii au toate patriile; noi valahii însă n'avem decât pe această patrie și nici aceasta nu e a noastră”.

Nu lovim în drepturile nimănui

Oratorul a continuat arătând că mișcarea ce-a pornit-o nu vrea să lovească în drepturile nimănui, ci numai să câștige românii drepturile ce li se cuvin

Lupta aceasta trebuie să meargă paralel: dând românilor locurile cuvenite, cari azi sunt acaparate de străinii dușmănoși, și întărind poporul românesc printr'o emulare în realizări în folosul țării.

numii și prin selecționarea din școală a valorilor români

Cum a fost sub un

Acesta — a continuat Vaida-Voivod — e un la viață ce se impune ales când vedem urmarele date statistice din Ungarie:

Erau atunci în corpul legiuitoare 5 români, unguri și 9 nemți;

în administrație 135 mândi, 29.900 unguri și nemți;

în justiție 773 români, 17.432 unguri și 686 nemți;

în slujbele bisericesti români, 12.028 unguri și 2985 nemți;

în slujbele școlare români, 31.571 unguri și 1935 nemți;

în igiena publică 52 mândi, 13.671 unguri și nemți;

în societățile de sau de altă natură, mândi, 1083 unguri și nemți;

în literatură și artă români, 3278 unguri și nemți;

în diferitele profesii bere, 60 de români, unguri și 531 nemți.

Prin urmare vedeți ei au avut un numerus hunicus, hungaricus, judaicus, și de aceea și noi numerus valachicus pentru români.

Se opune constituția și tratatul de pace «numerus valachicus»?

D. Al. Vaida-Voivod a ținut să continue la observarea i a făcut-o presa minoritară n'străinată că se dă lui numerus valachicus ca și ca și vine cu această tocmai d'sa, care a semnat soluția dela Aba-lulia privitor la minorități și clauzele țare din tratatul de pace.

D. Vaida a răspuns că nu va vili pot să creadă că un valach cus nu se va putea liza din cauza constituției, prevede drepturi egale toți, deci și pentru români, poi că d'sa a semnat o minoritate ale tratatului dar niciodată n'a conceput la sută dintre bogățiile fie în mâna neromânilor, într'a noastră numai 10 și 6 la sută.

La sfârșitul conferinței cupat de-acei cari l-au acuzat strică raporturile de prietenie cu Franța, și li puns că n'avem nevoie n'nețe francofilie Fildermann Blumenfelzii dela „Adevărul” care ne părăsc ca hitleristi când Franța e în bună înțelegere cu Germania hitleristă.

Conferința dela Sibiu

Dela Timișoara d. Vaida-Voivod s'a dus la Sibiu, unde a avut Marți o adunare la care a vorbit din nou despre necesitatea creării unui numerus valachicus.

Evenimentele politice din Ungaria

(Continuare din pag. 1-a)

betleniștii neștiutori cu tot, lamentarii guvernamentali au gurat noul guvern de tot conștient, după amiază s'a dizolvat parlamentul, intrând atunci în vigoare de astă toamnă încoace. Surprinderea a fost generală, cu seamă că în adunarea amiază a majorităților, generalul Gömbös vorbea de rețineri epocale pe cari le va vota parlamentul de până aci, al cămăndat expira abia în Iunie

Sărmanul vot secret

Tragerea pe sfoară nu s'a adresat deci, în ultima linie, numai burgizilor și lui Bethlen, ci întregii, căreia Gömbös îi făcuse de asemenea solemn promisiunea de deschidere a parlamentului, că nu va mai avea să voteze după actualul sistem electoral și cu vot secret (să nu se facă conștient: nu era vorba de vot universal și secret, ci numai de vot secret, exercitat de o mână de oameni de încredere).

Când s'a cedit deci în camera deputaților decretul de dizolvare a parlamentului, citirea decretului a fost întreruptă așa de violent ca apostrofa: „Unde-i votul secret, doamnele prim-ministru? Unde-ți e conștiința dat?” — încât președintele trebuia să pună în funcție clopotul electric.

Se încep regrupările

Seara, la banchetul ce și l-a pus la cale după isprava ce-a făcut-o, generalul Gömbös s'a lăsat că-i om perspicace, și c'a dovedit că știe acțiunea fără veste, înainte de a-i da dușmanii lovitură și grație.

Reacțiunea n'a fost mai puțin grabnică.

Bethleniștii n'au rămas nimici, ci imediat după deschiderea întâiei și ultimei ședințe din sesiunea

aceasta a camerei, s'au întrunit sub președinția lui

Bethlen într-o sală a parlamentului, și au hotărât

ca să ies, individual, din partidul unitar, și pornesc

după în numele apărării constituției. Hotărîrea a

fost publicată a doua zi. Celelalte grupări au re-

acționat asijderea îndată, concentrându-se ca să dea

după în comun, afară de socialiștii, în alegerile ce

vor avea loc la 27 Martie și la 5 Aprilie.

Oamenii lui Bethlen

Fostul prim-ministru Ștefan Bethlen a părăsit partidul unitar de care Gömbös l-a moștenit dela Iuliu Károlyi iar Karolyi dela Bethlen) armat de-ocamdată de 40 și ceva parlamentari, dintre aproape sută pe câți mai conta la sfârșitul anului trecut.

Între cei cari s'au solidarizat cu el figurează fostul ministru de

interne Sczitovszky, fostul președinte al Camerei deputaților de vremea lui Bethlen Ivan Rakovszki, fostul ministru de finanțe de origine românească Ioan Bud, fostul ministru de agricultură al lui Gömbös Nic. Kállay, care a demisionat cu prilejul crizei de guvern din ziua semnării pactului italo-francez dela Roma, fostul ministru de externe Ludovic Walko și foștii miniștri Ugron Gábor, Emil Purgly, Kenéz Bela și Geleon Raday.

Dacă solidarizarea cu Bethlen a celorlalți din lista de mai sus nu e de mirare, a lui Emil Purgly este mai mult decât surprin-

zătoare, pentru că acest fost ministru de agricultură al guvernului Iuliu Károlyi, ajuns la rol de frunte numai prin cumetrie, este cumnat cu regentul Horthy.

Mai trebuie relevată solidarizarea cu Bethlen a deputatului Payr, despre care zierele budapestane destăinuie că avea să pună în prima ședință a parlamentului dizolvat chestiunea increderei în generalul Gömbös. apoi solidarizarea lui Ottlik, directorul semioficiosului guvernului „Budapesti Hirlap” și președintele recent înființatei Asociații generale maghiare a ziaristilor, demisionat demonstrativ din amândouă aceste posturi.

Cele două tabere și politica lor externă

Dictatura lui Gömbös se sprijinește în afară de guvernamentalii rămași fideli de partidul pseudo-tăranist al lui Eckhardt și pe partidul creștin al lui Wolff, și va face politică externă germanofilă.

Inceputul acestei politici a și fost făcut, prin două discursuri de-acum săptămâna ale lui Wolff, prin cari s'a cerut o legătură făcătoare cu Germania și — să se rețină bine! — cu Iugoslavia. Firește, în ce privește această a doua chestiune, noua orientare e dictată de nevoia de a vedea odată tranșată pentru totdeauna chestia Marsiliei, care nu permite Ungariei să ia nicio inițiativă îndrăznească. Dacă între noua orientare ce-o încearcă Un-

garia și între amânarea provocată de Hitler a călătoriei la Berlin a ministrului de externe Engler e vreo legătură, trebuie dedus că se încearcă o amânare a tratatelor stateleor dunărene privitoare la pactul dela Roma până se va ajunge sau la o îndulcire a raporturilor cu Iugoslavia — chestiune care nu știm dacă se poate aranja până n'au trecut în Iugoslavia alegerile — sau la o solidarizare a Germaniei cu Ungaria, ceea ce iarăși e o chestie grea.

A doua tabără o vor constitui oamenii lui Bethlen, cu legitimității contelui Sigray și cu liberalii lui Rassay. În politica externă tabăra aceasta va milita probabil pentru Franța și pentru pactul dela Roma.

Extinderea drepturilor lui Horthy

Guvernul Gömbös își face reclamă electorală pe chestia multfăgăduitelor reforme.

Dintre reformele promise sînt gure trei îi sunt însă urgente:

Reforma legii presei, pentru că să pună căluș ziarelor,

Reforma Senatului, pentru că să vîre între senatorii latifundiași, senatorii numiți de regent și de corporațiile gömböșiste, și

Reforma prerogativelor regentului.

În ce privește această a treia reformă, „Magyarság” din 15 Febr.

crt. a destăinuit că proiectul de lege, care e deja făcut, prevede următoarele:

Se dă regentului dreptul de a sancționa legile și de a putea refuza sancționarea lor; se anulează articolul din legea actuală, în baza căruia parlamentul îl poate judeca pe regent; se menține din legea actuală dispoziția că murind regentul, îi ține vremelnice locul consiliul de miniștri.

Se adună capii teroarei albe...

Președintele partidului liberal Carol Rassay, a lansat a doua zi după dizolvarea parlamentului un manifest, în care spune că generalul Gömbös a dizolvat parlamentul fiindcă nu se mai bucura de încrederea majorităților sale.

Manifestul critică apoi compoziția noului guvern, arătând că

s'au adunat în noul minister oameni fără niciun program, „dacă nu cumva trebuie să socotim ca un program comun faptul că s'au reînălțat cu inculțul toți acei cari sunt cunoscuți în viața publică maghiară depe urma evenimentelor tulburi de după 1920” (aluzie la masacrele, jugămirile și celelalte banditisme arhicunoscute ale „teroarei albe”).

Noul ministru de externe ar fi român

În reproducerea ce-o dăm în pag. a treia după publicația clujeană a d. lui Szögyéni Kiss despre trecutul noului ministru de interne Kozma, numele celui ales de generalul Gömbös ca să-l facă alesul dictatorului este ortografiat românește: Cosma.

D Szögyéni Kiss, fost director de presă în ministerul ungaresc în anii dîntît al hortismului, deci cunosător al trinelor hortiste, ne trimite vorba că-l scrie pe noul ministru de interne românește fiindcă e de origine românească.

Firește, lucrul acesta nu e

peste puțină. Bud, ministrul de finanțe al lui Bethlen, e deosebit de român; iar despre Bethlen însuși s'a spus într-o „ch-mare câtră tineret” ce a lansat-o în contra lui un fost căpitan de poliție, Andrei Doyka, secretarul general al Ligii Habsburgiste, că l de origine străină, ceea ce la noi se știe că înseamnă: românească.

Ziarele budapestane de Marți au publicat biografia lui Kozma, dar în timp ce despre noul ministru de comerț (asijderea suspect) Bormemisza au destăinuit că-l catolic și că l nascut la Muncaci dintr-o familie sătmareand,

despre Kozma s'au mulțumit să spună stereotipic că-l catolic (se știe mult la Budapesta sub regimul protestant al lui Horthy ca asemenea amănunte), și că-l fus generalului pensionat Kozma de Leveld, nascut la 1884, fără să se spună unde. După cum ni se afirmă, e ardelean.

Biografia l-i pe scurt aceasta: A făcut Academia militară la Budapesta, a fost multă vreme pe front în timpul revoluției dela 1918 a fost în ministerul de război și l-a servit pe revoluționari până în Ianuarie 1919, când a fost arestat ca contrarevoluționar. A trecut apoi în oastea contrarevoluționară a lui Horthy, și a fost făc ut la 1920 director al Agenției telegrafice maghiare.

Alte înlocuiri

În afară de omul lui Bethlen din fruntea ministerului de interne, au mai fost înlocuiți următorii: subsecretarul de stat dela finanțe Vargha și subsecretarul de stat dela culte Paul Petri, care are un rol important la societatea ireidentistă „Lulian”, înființată pentru maghiarizarea pe căi „culturale” a nemaghiarilor din Ungaria și pentru sprijinirea „culturală” a ungarilor din statele succesoare.

La culte a fost numit subsecretar Tasnady Nagy, la președinție Tahy, la agricultură Marschall, iar la interne prefectul județului Peșt Elemér Preszly.

Întâia măsură a noului guvern Gömbös: conscrierea aurului

Abia instalat, noul guvern al generalului Gömbös a publicat Marți un ordin care a provocat adevărată panică, fiind socotit ca un semn că se apropie falimentul.

Și anume, a ordonat — reproducem după „Pesti Hirlap” din 6 crt. — să se declare până la 20 Martie la Banca Națională tot aurul și aurările ce le au particularii, afară de giuvaeruri, de obiectele de artă, de obiectele casnice, și afară de aurul zdrobit care nu trece de 20 de grame.

Ordinul arată că nu trebuie declarat aurul pe care deținătorul lui îl oferă până la 20 Martie spre cumpărare Băncii Naționale. Banca de emisiune poate să cumpere aurul dela particulari și după data de 20 Martie, dar în acest caz trebuie declarate și numele, ocupația și averea deținătorului.

Se interzice prin acest ordin să se plătească datorile cu aur, sau să se facă tranșacții cu el, cu excepția cazurilor când tranșacția se face cu certificat de cumpărare.

Se interzice de asemenea să se dea aur ca zalog sau cautiune.

Tot astfel se interzice să

se dea aur pentru prelucrare, și e permis să cumpere aur în asemenea scop numai celor cari se ocupă cu această industrie.

Se va putea cumpăra și vinde aur numai la bursa de metale și de pietre prețioase din Budapesta. Și acolo vor putea însă să cumpere aur numai aurarii cari au autorizație.

Trebuie declarat — spune apoi ordinul — și aurul căpdat prin moștenire, lăsdământ sau dăruire. În asemenea cazuri declarația trebuie făcută în termen de 8 zile dela primirea aurului.

Nerespectarea ordinului se pedepsește cu pedeapsă „corăspunzătoare” și cu confiscarea aurului.

Se conscriu și mărfurile!

Semioficiosul „Budapesti Hirlap” a publicat la 5 Martie (în ziua dizolvării parlamentului) știrea că s'a ordonat conscrierea mărfurilor din magazine și fabrici, și — firește — îndeamnă publicul să nu se alarmeze, fiindcă conscrierea s'ar face numai din zelul ce l-a apucat pe oficiul de statistică de a cunoaște stările din Ungaria sub toate raporturile.

Dările școlare minoritare

„Arader Zeitung” a anunțat în nr-ul din 3 Martie crt. că locuitorii din satul șvăbesc S. h. doff au înaintat prefecturii județului Arad un memoriu prin care cer să li se treacă școala confesională la stat, deoarece nu mai răzbec cu impozitele culturale ce li le cere biserica romano-catolică.

Precum se știe, plângerea aceasta este generală la minoritarii dela noi. Confesiunile minoritare nu se mulțumesc cu ajutorul ce-l au dela stat, și pun pe credincioșii cele mai grele biruri școlare și bisericești, pentru că să poată să-și satisfacă cu ele luxurile și să facă propaganda, adeseori antiromânească, pe care o fac.

— În atențiunea d'or notari, primari și consilieri comunali. În tipografia „Solia Dreptății” din Orăștie a apărut: „Legea pentru organizarea finanțelor locale” de Gh. Voșan f. primar al orașului Orăștie și Dr. Alexandru Herlea avocat în Orăștie, însoțită de alte 5 legi și instrucțiuni și anume: Legea pentru perceperea și urmărirea veniturilor publice, Legea pentru regulamentul lichidării arteratelor Statului anterioare exercițiului 1932, Legea pentru modificarea legii de organizare a Comitetului Central și comitetelor de revizuire, Legea pentru înființarea cadrelor disponibile al funcționarilor publici, Legea pentru abrogarea unor dispozițiuni din legea pentru organizarea administrației locale, Instrucțiunile Ministerelor de Interne și Finanțe referitoare la aceste legi. Toate aceste legi împreună costă numai 60 lei și se poate comanda dela Librăria Branga din Orăștie.

Cărți, ziare, reviste

Justiția de clasă a Ungariei

„Uj Magyarok”, revista dela București a d-lui dr. S. Féy, se ocupă în n-rul depe Februarie de reforma judiciară ce trece tocmai acum prin Senatul unguresc, și prin care guvernul generalului Gömbös va putea să transfere pe judecătorii fără cererea lor, sau să-l pensioneze când îl vine la socoteală.

Pe chestia aceasta se duce de vreo trei săptămâni o mare campanie prin presa budapestană — firește, fără vreun rezultat — pentru apărarea independenței justiției. Apărătorii independenței magistraților călăresc cu toții pe același lucru: vorbesc cu toții despre nivelul fără pereche (auzi vorba!) al justiției ungurești, datorită independenței de care s'ar bucura magistrații.

D. dr. S. Féy arată însă că justiția maghiară numai independentă și deci imparțială nu este. *Cu multe decenii în urmă, la un banchet ce a avut loc după inaugurarea tablet regestii din Cașovia, ministrul depe vremea aceea Szilágyi Deszö, puțin cam bețuț, a caracterizat justiția maghiară astfel, în auzul d-lui Féy:*

„Întăile instanțe de judecată sunt niște corporații unde statul numește cu salariu moderat tineri nu tocmai căpșoși cu știință însă cu bună educație de-acasă, ca să aibă grijă ca în discuțiile juridice ce se țin, să aibă dreptate domni. Dar fiindcă amintii tineri cu bună educație de-acasă nu pot totdeauna să asigure acest lucru, statul socotește că-i bine să înființeze și instanțe de apel. Grijă principală a acestor instanțe e apol să repare ceea ce vor fi greșit tinerii aceștia cu bună educație de-acasă. În scopul acesta instanțele acestea de apel pot să fixeze în sfera lor și interpretarea generală a legii, astfel ca să se afirme spiritul legii care reclamă ca *totdeauna să aibă dreptate domni*. Și fiindcă cu toată această îndoită grijă se poate întâmpla totuși ca să nu se fi dat dreptate domnilor, există un for suprem de recurs, a cărui singură misiune este deci ca să aibă grijă ca *în niciun caz să n'abă altcineva dreptate decât domni*”.

Iată o caracterizare care trebuie ținută bine minte. Aceasta a fost și aceasta a rămas justiția maghiară, pe care presa budapestană o declară întâia din lume: o justiție de castă, care să dea întotdeauna dreptate domnilor.

După războiul mondial caracterul acesta al justiției maghiare s'a accentuat. Guvernul Friedrich a adus o lege de accelerare a procedurii, și pe baza aceasta s'au pronunțat peste 100 de condamnări la moarte, fără judecată, ci numai prin raportul inapelabil al procurorului. Peste câțiva ani, fiindcă sistemul acesta ilegal nu mai putea dăinui, s'a adus o lege prin care sentințele acestea accelerate au fost declarate juste. Între timp tribunalul lui Töreký (cel care a pronunțat amintitele

condamnări la moarte) făcuse școală, creind o astfel de gardă de magistrați, care garanta dreptul domnilor și al regimului fără să fie nevoie de legi speciale.

Și totuși generalul Gömbös vine acum să se atingă de așazisa independență a magistraților!

E semn că începe să miroase în Ungaria a hoit.

Ștefan Tisza care „și-a jertfit viața pentru națiune”

În n-rul mai sus amintit din Februarie al revistei „Uj Magyarok” se publică o polemică în legătură cu o vorbă ce s'a scris despre Ștefan Tisza în ziarul budapestan „Ujság”: că și-a dat și viața pentru națiune. Cum și-a dat viața pentru națiunea maghiară — se ntreabă „Uj Magyarok” — când de fapt și-a dat-o omorît, pedepsit pentru un război pe care l-a purtat deși era convins din primul moment că-l poartă zădarnic? Dar a dat vreodată Ștefan Tisza ceva națiunii, afară de legile militare și marșale prin care a pregătit încă din anul 1912 războiul mondial? Poate a fost o jertfă pentru națiune că a cumpărat cu 9000 de coroane terenurile mlăștinoase din părțile Ecedului, ca să le ridice apol prețul le de-o sută de ori atâta prin faptul că a pus căile ferate să tragă drum de fier peste această moșie?

Un partid tabu: partidul maghiar

Din pricina d-lui Valda-Voevod, fiindcă a lădat în conferința dela Cluj un articol al prim-redactorului lui „Keleti Ujság” și a criticat de altă parte pe Brasol Lapok”, s'a iscat între aceste două ziare ungurești o polemică anostă, de care d. Ligeti Ernő se ocupă într'un articol vrednic de atenție în n-rul din urmă (3. III) al ziarului său „Független Ujság”.

D. Ligeti arată că nu-s de condamnat aceste polemici din presa ungurească dela noi, deoarece sunt singurele discuții cu putință în viața publică a minorității maghiare. Partidul maghiar oprește orice discuție a faptelor sale sau a chestiunilor ungurești ce sunt în legătură cu acest partid, încât viața publică maghiară dela noi ar fi cu adevărat stearpă fără aceste polemici dintre gazetari. La ungarul dela noi nu există opoziție, și nu există nici măcar — ca în Cehoslovacia — un cotidian unguresc susținut de guvern, (sunt în schimb, adăugăm noi, subvenționate indirect toate, prin ananșuri, prin reduceri de preț la hârtie, prin reduceri de taxe de import, prin subvenții ca acelea de zeci și zeci de mil date cu prilejul imprumutului de înzestrare, prin permise de cale ferată date ziaristilor condamnați pentru instigație, și altele multe de acestea).

Să cităm însă ceea ce spune despre partidul-tabu d. Ligeti:

„Pe Ungaria unii o înfățișează ca pe-o țară unde domnește po-

runca aspră. Și totuși și acolo este opoziție, sunt păreri contrarii cari nu se sperie să facă și demascări, există o atitudine protestatară în contra concepțiilor ce nu sunt pe plac. Nici Gömbös și nici Bethlen nu-s tabu (corecții: nu-s tocmai tabu, — n. tr.). Aici în Ardeal însă (adecă la ungarul din Ardeal) cine cutează să-și deschidă gura ca să spună că drumul acesta sau acela pe care umblă unii sau alții nu este întru toate bun și ar trebui încercată o altă cale, acela se găsește imediat în foța lozincii: „demagogie lefînă”, „parvenitism”, „sămănător de discordie”, ba nu odată „renegat”.

Pătania bietului Zima Tibor.

Clientul nostru din tată slovac sau sârb și din mamă româncă Tiberiu Zima dela „Erdélyi Hírlap”, a publicat în n-rul din 5 Febr. al lui „Független Ujság” un articol, pe care-i rectifică abia după o lună, prin n-rul din 3 III, al numelui gazete. D. Zima spune că s'a strecurat în articolul său, poate din articolul altuia (sic!) — un pasaj în care se critică activitatea partidului maghiar și se spune despre acest partid că „se încapăținescă într'o ideologie învechită.”

Noi să-l credem pe d. Zima că n'nt'adevăr pasagiile cu pricina s'au strecurat în articolul său din articolul altuia, și să nu facem nicio legătură între critica aceasta adusă partidului maghiar și între faptul că d-sa o fi fost supărat în timpul acela pe partid fiindcă nu l-au ales (așa cum îl recomandase printr'un ziar budapestan tocmai redactorul lui „Független Ujság”) președinte al organizației arădane a partidului în locul decedatului Barabás.

Orizontul („Láthatár”),

e titlul unei reviste ce apare de doi ani la Budapesta și se ocupă de mișcarea culturală ungurească (și tangentă și de a altor popoare) din statele învecinate cu Ungaria. E o revistă interesantă, cu toată ne amintește numai sub numele de „valah.” și se dedă pe-alcuiri la investigații. Ultimul număr ce ni-a căzut în mână (al 8-lea, din Dec. 1934), cuprinde între altele următoarele:

Un articol al lui Molter Károly, despre publicisții unguri din Ardeal. Reținem din acest articol că faimosul Nicolae Krenner (Spectator) dela Cluj, *umblă actualmente prin Ardeal ca să-și recruteze o gardă de 200-300 de intelectuali cu cari să facă mai dinamic mecanismul vieții ungurești din România*. Apoi amănuntul (confirmare a celor ce s'au scris în luna trecută în „Gazeta Antirevizionistă”) că publicistul Peál Arpad, fost deputat în parlamentul românesc, astăzi conducătorul ziarului catolic, hitlerist și antiromânesc „Erdélyi Lapok” dela Orade, s'a scaldat în anul 1918 în ape bolșevice.

Francisc Szemlér, un interesant publicist ardelean, publică pe baza traducerilor lui Kádár

Imre dia poeziile populare ale lui Alexandri un articol despre lirica populară românească, subliniindu-i nota duloasă, emanată din credința în atotputernicia sorții. Sfârșitul studiului e greșit. D. Szemer prezintă poezia noastră populară ca o creație a lui Alexandri, și o dă ca un exemplu „vrednic de cercetat” al modului cum se poate naște (artificial adecă) o literatură populară.

Sinopticul ce-l dă un alt autor despre situația culturală a minorității maghiare din Cehoslovacia, e vrednic să fie amintit mai pe larg. Ne arată n'ntroducere că „e greu a crea o cultură minoritară acolo unde pe bună cale nu există decât numele ei, firma, și n'nt schimb o pregătire a ei nu e decât cu atât mai puțin”. Aceasta-i situația culturii maghiare în Slovacia. N'are decât firma. Se străduesc să-l dea acum un conținut (după ce până aci ungarul de-acolo s'au ținut numai de politică) mai multe organizații, și anume: SZMKE (Asoc. culturală magh. din Slovacia), înființată în 1925, Soc. pentru sprijinirea teatrului, înființată în 1928, Asoc. Corală, Soc. Toldy din Bratislava, Soc. Jokai din Komarno, și soc. K. Zinczy din Koște. Soc. SZMKE acționează în special în localitățile unde ungarul nu intrunesc proporția de 20 la sută, adecă acolo unde n'au drept la școli comunale sau de stat cu limba magh. ară. La societățile maghiare amintite se adaugă una nouă: Academia Massaryk, înființată de stat. Școlile le sunt următoarele: 8 licee, o teologie reformată și o școală normală. Profesorii sunt de concepții foarte heterogene, încât nu se poate spera mult (din punctul de vedere unguresc) dela elevii lor. Dintre dascăli nu lau parte la mișcările culturale maghiare decât foarte puținii. În vremea din urmă — arată n'ntre ungarul din Slovacia o mare desunire socială și prinde rădăcini confesionalismul.

Biata „Generație a reformelor”

La Budapesta, precum am mai arătat și n'ntre ultimele noastre numere, s'a inventat o nouă organizație, menită să îmbete lumea cu apă rece și să fie masă de manevră a generalului Gömbös și-a lui Eckhardt: „Generația reformelor”.

Organizația aceasta de tineri fără căpătâi care așteaptă un os de ros, s'a întrunit — precum se știe — într'o adunare cu participanți limitați la oameni chemați anume, și a vorbit despre reforme făcute în cadrul programului lui Gömbös. Adecă, cum se spune pe ungurește: „iaca nimica, prinde-o bine!”

Despre cele spuse la adunarea aceasta a „Generației reformelor” și despre programul ei confuz s'a reproduș în n-rul din 3 crt. al ziarului clojean „Független Ujság” un nostim articol budapestan, al lui Féja Geza, din care

se cuvine să cităm. Iată ce are acest comentator:

„Contradicțiile, din păcate, răsuna foarte des (la adunare Doreac (aceștia) o propășire nică, dar vor organiza trupă și asalt. Condamna orice război, dar volesc să poarte luegul și latul țării „sărbilor sângerată” (chemătoare la război). Volesc o nouă politică reproprietății agrare, dar nu înțeleg tuși de puțin adversarii ai fundilor. Vreau vot secret, dar să nu fie în niciun caz un vot secret. Propovăduiesc o idee care este nească toată națiunea, dar e și dispus să stea de vorbă cu partidele de dreapta... E vederat că programul nu lii pede. Dar este oare de mite E oare cu puțință a face cu fel de suflere un program loc de „marcia su Roma”, și să intre în rândurile compacte parlament”. (Adecă: să se pătuiască cu mandate de deputați).

Magyar út

Sub titlul acesta care pe măneste înseamnă „Drum unguresc”, apare la Budapesta o frumoasă publicație bilunară, a lor Pap Béla și Kiss Sándor admisa acum pentru totăla oară România. Avem de-a face cu o publicație calvină tinerească, înființată (capul i-i tipărit cu veșmă — semnul țărănismului), cu obiectiv și cu mult temel și fi-

Numărul ce i-l recenzăm (dela 1 Martie crt., revista n'ntre altele în al 4-lea an de existență) publică n'ntre altele:

Patru interviewuri despre retul maghiar.

Un foarte interesant studiu pe care-l rezumăm în altă parte despre soartea jainică a slugă nemeșești din Ungaria.

Un articol despre datoria neretului din țările Europei a se uși ca să țină piept pe colului galben din Asia.

Un rezumat de două pagini despre „Tehnicii monografiei sociologice” a Inst. tutului Social Româncă cu explicația, în introducere, că-l publică pentruca să transplantat și în Ungaria, corupuzător împrejurărilor maghiare pr-

Un articol intitulat „Politice economice și economice dirijate” în care se arată că legăturile comerciale ale Ungariei cu Italia care privilegiază fața de ungar pe austrieci, și cu Germania care deasemenea îi dictează Ungariei cum vrea, nu s'au dovedit fructuoase, și trage concluzia: Pentruca să poată Ungaria face o politică economică dirijată, trebuie să-și transforme producția, ca să aibă alții nevoie de ea și nu ea de alții, dar aceasta nu se poate fără reformă agrară. „Am rămas grozav de mult în urmă în anii aceștia de după război — spune autorul, d. Elek Péter. În vremea ce vecinii noștri au făcut cu toată fil reforma agrară, au înființat așezăminte democratice și poartă de atunci greul acestor jertfe naționale, în vremea aceasta la noi s'a exportat și s'a prădat pe nimica toată pălmeșii și soartea omenească a milioane de inși, pentruca anumite clase să poată să-și impoziteze îndăntate articole de lux și să păstreze vechiul nivel.”

Instigație a partidului maghiar

— Dor să se plângă iarăși străinătății —

parlamentar al partidului maghiar a ținut deunăzi la sediul său o ședință, în care a prezentat primul ministru Vaida, în contra conducerii de funcționari maghiari, în contra legii pentru protejarea sângelui românesc și în contra măsurilor de sange din Săcu-

imorului a fost publicat cu caracter de știri în toate ziarele maghiare și e redactat în chipul unui instigator și provocator.

Loc să se urmărească dușmanii țării...

protestează în acest memoriu contra faptului că parchetul guvernului nu iau nicio măsură împotriva agitării antiminoritare din țară, în contra examenelor de limbă română, spunându-se că s-au făcut un simplu pretext pentru ca să se pună funcționarii unguri pe funcție. Firește, nu ne mirăm de această provocare la un partid ca cel maghiar, care dă mereu lucruri parchetelor cu instigații. Partidul acesta de invidioși ar voi să nu se mai deosească de instigațiile lui, în schimb la beci pe care să se facă românii. Tot astfel nu-i nicio surpriză nici că protestează în contra examenelor de limbă română. Nu ne putem aștepta de la un partid care are cele mai multe legături cu irredenta ungară, să-și aducă aminte în chip pretindevă Ungaria slujbaşii ne-maghiari să știe unde este la perfecție, și ce mărtașă față de ei.

Amintire pe chestia lui numerus valachicus

spre acțiunea d-lui Vaida, memoriul partidului maghiar spune următoarele: „Am reclamat întotdeauna în lamă cu hotărâre respectuosă proporționalității în slujbele maghiare (când, unde, cum? — noi știm numai că a proclamat s'au dat afară, pentru că nu știau românește, slujbii din oficiu cari erau înfășurate cu suta cu unguri și unguri — n. tr.); în domeniul ocupării libere însă, astfel de înșirări nu se pot pune, cu atât mai puțin cu cât guvernele revin în an în an pe funcționarii de origine maghiară (zău!). Stăm în chipul cel mai hotărât în contra oricărei încercări de a să îngrădească posibilitatea de viață în ocupațiile maghiare și această nu lovește în drepturile omenești ale cetățenilor românilor nu s'ot să se omenești? — n. tr.), ci în contradicție directă cu convingerile și cu tratatele internaționale (așa de acolo! — n. tr.), așa că și numai dacă s'ar încerca să se evite, am fi nevoiți să ne înfășurăm în publică mondială năzuință atdcare a condițiilor de

viață ale cetățenilor români aparținători minorității maghiare”. Firește, firește!

Un partid care hotărâse astăzi tomnă să meargă la Geneva (ca să ajute pe Ungaria ajunsă la impas) cu ponosuri în contra unor lucruri de dreptul inventate (vă mai amintiți desigur de această îndrăzneală: de născocirea că România omoară pe teteriștii maghiari, când se știe cum huzuresc pe acasă, și că trimite medici în Săcuime ca să omoare pe săcu în burta mamilor, când realitatea cunoscută cetitorilor noștri este că la Budapesta s'a făcut o fabrică de scule anticoncepționale anume pentru România), un asemenea partid nu poate decât să dea alarmă în străinătate când românii cer să li se dea posibilitățile de viață ce li se cuvin. Să poftescă însă să meargă cu jalba în protap unde și u. România n'are nimic de pierdut dacă va trebui să arate statistica pe naționalități a slujbașilor publici și particulari. Va vedea și străinătatea că a ajuns cu țutul la os.

Partidului maghiar trebuie însă să-i amintim, până nu și-a pierdut de tot mințile, că

Ungurii din orașul Hunedoara

Sub titlul despre care vorbim și în altă parte „Lássuk Vajdahunyadot” („Să vedem Hunedoara), ziarul „Brassoi Lapok” a închinat la 4 Martie crt. o pagină orașului Hunedoara, arătând între altele câteva lucruri cari e bine să fie reținute.

Astfel:

Primăria Hunedorii dă ajutoare tuturor școlilor primare în măsură egală, dar celei maghiare reformate îi revine foarte puțin, din pricină că de câțiva ani școala maghiară se depopulează mereu. În anul școlar curent școala reformată abia a putut să-și adune 20 de elevi, atâția câți îi trebuie după lege ca să poată fi recunoscută de minister. În anii viitori e amenințată să se închidă. (Ceea ce, adăugăm noi, nu se va întâmpla, pentru că de aceea doar a dat „Brassoi

Un nou capitol din istoria falsificărilor maghiare de bani

Vă mai aduceți de sigur aminte de destăinuirea ce s'a făcut cu prilejul falsificărilor ungarilor de franci francezi: că falsificarea de bani e la unguri lucru atavic moștenit dela tatca Kissuth, care deasemenea a făcut bancnote false, și dela moșul falsificatorului de franci francezi Wiedischgratz, care a falsificat bancnote tot pe vremea lui Kissuth.

Atavismul acesta merge însă și mai departe, până la regii dinastiei arpadiene, cari își furau singurii căciula, falsificându-și banii proprii.

Semioficiosul guvernul maghiar, „Budapesti Hirlap”, ne destăinuie în n.r. I. III crt. un alt caz, tot din vremurile maghiare străvechi. Și anume: Directorul muzeului din Mi-

in Ungaria există numerus clausus, și că acolo nu se tolerează în slujbe publice, iar în vremea din urmă au început să nu tolereze nici în cele particulare, pe cine nu se declară ungar s'adea și nu-și schimbă numele și legea!

Examinările de sânge din Săcuime

De încheiere să amintim protestul ultim al acestui memoriu îndrăzneț: protestul ridicat în contra examinărilor de sange din Săcuime, făcute de medicii dela Cluj sub auspiciile „Astreii” pentru ca să se dovedească de ce origine este populația Săcuimii.

Cu protestul acesta partidul maghiar a cam întârziat. S'a examinat până acum sângele a câtorva zeci de mii de inși dintre săcu. și s'a dovedit că 80 la sută dintre ei au sânge românesc. Protestând în contra acestei examinări, partidul maghiar nu face altă decât să atragă atenția lumii asupra chestiunii săcuștii. Și lucrul acesta nu poate decât să ne bucure. Cel puțin va afla cu atât mai multă lume că știința medicală a dovedit în chip definitiv că avem în Săcuime drepturi etnice mai mari decât le-am fi crezut noi înșine, și că pretențiile maghiare se dovedesc încă odată — și încă stîntficește — n'nt meiate.

Lapok» această alarmă, ca partidul maghiar și episcopia reformată să se îngrijească să trimită acolo unguri din altă parte, așa cum se aduceau și pe vremuri, tocmai din pustă, pe seama li ceului din Orăștie. Dupacum suntem noi de tembeli, să nu ne mire dacă se va întâmpla acest lucru cu concursul oficialității românești, prin transferări de slujbași, prin angajări de muncitori, etc.)

De reținut, apoi, din pagina specială a lui „Brassoi Lapok” că pe dascălija romano-catolică din Hunedoara o cheamă Iuliana Hank, iar pe una dintre conducătoarele societății fetelor romano-catolice (există la Hunedoara și așa ceva, la fel ca la Blaj societatea fetelor protestante!) o cheamă Kandray, — amândouă cu nume românești metamorfozate.

coif, Leszh Andor, a ținut la societatea numismatică din Budapesta o conferință despre resturile descoperite în zidurile cetății dela Csorbakő ale unei fabrici de bani falși ce a avut-o în această cetate în jumătatea întâ a a secolului 16 prefectul de Gömör Francisc Bebek, rămas faimos în istoria maghiară ca falsificator de bani, și cu fratele său, prepozitul (adecă episcopul onorific) Emerik Bebek. Față de acestia, noui prefect și altul arhieru, fabricau și banii lui Ferdinand, sub stăpânirea cărui erau, și pe ai lui Szapolyai. Din mașina lor de falsificat s'au conservat o seamă de piese, dimpreună cu o serie de bani falși, și sunt expuși la muzeul din Misoț, ca să fie celor de astăzi de învăț.

Nu e aceeași legea pentru toți?

— Iarăși despre numele de localități și de străzi din presa maghiară —

Am mai arătat în coloanele acestea că ordinul prin care s'a poruncit ziarelor minoritare să scrie românește numele de localități și de străzi și numele derivate din ele, nu e respectat pretutindeni. La Oradea s'a interzis unui ziar maghiar să poarte în titlu numele unguresc al Orăzii, în schimb la Timișoara e lăsat și „Temesvári Hirlap” și „Temesvarer Zeitung” să se numească după numele maghiar al Timișorii. Tot astfel la Diciosân mărțin e lăsat să apară un ziar cu numele „Küküllő”, ceea ce vrea să fie numele maghiar al Târnăvii.

Să adăugăm că în timp ce am comemorat revoluția lui Horea, ziarele maghiare din Arad au fost lăuate să numească în pagina reclamelor strada Mejanu cu numele-i depe vremea ungarilor: Forrai, care e numele subprefectului arădan din timpul răscoalei lui Horea, sub conducerea căruia nemeșii Aradului

au condamnat la moarte 40 de primari și frunțași ai satelor arădane pentru că au participat la răscoală. De ce nu se cenzurează și numele de localități și de străzi din paginile de reclame?

Mai trebuie să amintim toleranța ce i se acordă lui „Brassoi Lapok” (cea mai infectă gazetă maghiară — cum a numit-o d. Vaida-Voivod). Pentru gazeta aceasta ordinul referitor la numele de localități și de străzi nu există de loc. Mai mult încă, odată pe săptămână ziarul acesta închină o pagină câte unei localități ardeleni, și chiar dacă localitatea cu pricina e românească, pagina ce i se închină e intitulată astfel: „Lássuk Vajdahunyadot”, „Lássuk Balázsfalvát”, etc., etc.

De ce nu se poate da o îndrumare unitară cenzorilor din toate orașele? Cu felul cum e impus ordinul acesta acum, unora întregal iar altora de loc, ne facem numai răs.

Presa budapestană despre schimbarea politică din Ungaria

Din editorialul dela 6 Martie al lui „Pesti Hirlap”:

„Dizolvarea Parlamentului a fost o surpriză pentru toată lumea. La întorsătura aceasta nu se aștepta nimeni. Cumsă se fi și așteptat! Guvernul declarase doar de răsrepetate ori, că altă alegere pe baza vechilui sufragiu pe față nu se va mai face în Ungaria, și că-i mîsunea seslunii actuale a parlamentului să facă noua lege prin care să se introducă votul secret. Motive externe deasemenea n'au fost.”

„După toate acestea oricine are dreptul să rămână consternat. A dat total faliment știința acelora, cari voiau să procească pe baza logicii evenimentele ce au să urmeze.

„Rogătim că s'a întâmplat așa. În editorialul de Marți dimineață al lui „Pesti Hirlap” am arătat motivele cari ne opresc de-a mai face în Ungaria o alegere prin vot pe față. Sistemul acesta anacronic, care nu mai este în nicio țară, și care dă oricărui guvern putință ca să influențeze în chip brutal opinia publică, nu s'a dovedit spre fala legăturilor Ungariei. N'a fost de loc spre mândria noastră că nu l-am aruncat încă dintre legile noastre. Mai aveam o singură scuză în fața lumii. Și anume, că votul pe față e și așa condamnat, deoarece din locul cel mai competent se declarase că parlamentul de-acum, ultimul ales cu vot pe față, va avea ca principială a sa menire s'aducă țării votul secret, introdus pe toată linia. Rămâne o sarcină morală asupra țării acest fapt, că acuma totuși s'au convocat alegeri noi pe baza vechii legi anacronice. E sigur că sarcina aceasta morală va fi cu vârf și îndesat exploatată de dușmanii noștri.”

Din editorul dela 6 Martie al lui „Magyarság”:
„Intebăm plini de îngrijorare pa-

triotică: Oare, cu un astfel de sistem electoral, poate să decurgă cât de cât liniștit și pașnic o luptă electorală? Oare în împrejurările de trai din cale afară de jalnice de astăzi, și cu nemulțumirea care mocnește sub spuză, nu vor aprinde scânteele campaniei electorale astfel de năzuințe, cari în parlamentul din cale oferă de conservator pe care l-au dizolvat nu erau cunoscute?

„Dar să presupunem că guvernul, ca să folăture pericoidul amintit, va face prin surprindere și cu recurgere fără milă la mijloacele bine cunoscute ale puterii niște alegeri la cari se va putea vota dar nu se va putea alege, sau va reuși să transforme obișnuita larmă a alegerilor într'o liniște asemenea celeia din strămtorea Sikk”. La ce-l va servi un parlament ales în asemenea chip, se întreabă ziarul, ca să adauge apoi încă o întrebare: Dacă factorii superiori au câmpănit sau ba bine lucrurile când au făcut ceea ce au făcut?

Semioficiosul guvernului „Budapesti Hirlap”, dă în editorialul din 6 crt. următoarea explicație bizarelă dizolvării a parlamentului: de-o parte partidul guvernamental nu mai era atât de omogen, ca să asigure o bună guvernare, iar de altă parte „e indiscutabil că un partid guvernamental nu poate avea alt șef decât pe șeful guvernului”.

Lotăia aluzie se referă la faptul că o bună parte dintre parlamentarii guvernamentali — bethleniști — erau în conflict față cu Gömbös, iar a doua la faptul că partizanii acestuia nu mai ascultau de șeful guvernului, ci de adversarul lui, de Bethlen.

Cetiți și răspândiți:
„Gazeta Antirevizionistă”

INFORMAȚIUNI

Cătră cetitorii cărora le trimitem numere de probă

Rugăm pe onorații cetitori cărora le trimitem numere de probă, să nu ni le trimită 'napoi în cazul că n'ar vrea să se aboneze, deoarece primirea lor nu-i obligă la nimic.

Le trimitem gazeta de probă o lună de zile, iar după aceea o trimitem numai celor cari se abonează și-și achită abonamentul înainte.

Rugăm pe onorații resitanțieri să înțeleagă că un ziar nu se scoate cu vânt ci cu parale grele și cu trudă, deci să binevoiască să-și facă datoria, achitându-și abonamentul. Vom fi alfel siliți să-i facem să fie arătați cu degetul.

Fiindcă unii dintre abonații cari primesc gazeta de astă toamnă greșesc și trimit numai abonamentul dela 1 Ianuarie înainte, îi rugăm să-și întregescă abonamentul, iar pe cei ce își plătesc abonamentul de aci înainte, să achite odată cu abonamentul pe anul 1935 (pe-un an sau pe-o jumătate de an) și datoria depe lunile din anul trecut, socotită la 15 lei pe lună.

Cehoslovacia și România au prăznuit Joi cu mare solemnitate al 85-lea an de viață împlinit de marele filosof și luptător pentru desrobirea cehoslovacilor T. Masaryk, președintele republicii cehoslovace.

Tribunalul din Arad a condamnat Marți la 30 de mii de lei amendă principală și 2 mii de lei amendă secundară pe redactorul Sauer dela „Aradi Közlöny”, pe redactorul responsabil I. Stauber și pe proprietarul acestei gazete ungurești St. Stauber, pentru că au calomniat pe judecătorul Nesselrode din Orade spunând că a dat în contra unui ungar o sentință nedreaptă.

În aceeași zi a mai fost condamnat un avocat român din Timișoara.

Condamnarea avocatului român a fost redată în toate gazetele ungurești din Arad, inclusiv în „Aradi Közlöny”, pe coloane întregi. În schimb, despre condamnarea lui „Aradi Közlöny” nu s'a suflat nici până astăzi niciun cuvânt în nicio gazetă maghiară.

Asta-i corectitudinea ziarelor maghiare.

Deci, poftiți românilor și sprijiniți-le!

D. Ștefan Milotay, directorul ziarului budapestan „Uj Magyaraság”, a publicat în nrul din 3 crt. al gazetei sale un apel desperat al unui ungar nesemnă din Ardeal, ca să facă Ungaria reforme sociale, deoarece ungarilor din Ardeal le crapă obrazul de rușine când li se spune că se plâng pe nedrept de tratamentul din România, căci dac'ar fi și astăzi în Ungaria, nici drept de vot n'ar avea, necum pămant.

În noul cod penal românesc ce se discută în parlament s'au introdus la cererea parlamentarilor două noi delictе, hotărându-se pedepse pentru drăgostoșii cari strică casa oamenilor însurați, și pentru cei cari primejduesc neamul românesc trăind în concubinaj înainte de vârsta însurătorii sau incurajând asemenea concubinaje.

Amândouă aceste delictе noi s'au introdus în codul penal pentru apărarea neamului. Pedepsirea concubinilor nevrăstnici a fost cerută pentru că să se pună capăt stărilor jalnice din Bănat, unde din pricină că se unesc încă în vârsta copilăriei, sâtenii nu mai fac copii și mor fără vreme uciși de tuberculoză.

Inițiativa parlamentarilor cari au adus această lege trebuie deci laudată.

Alături însă de lauda aceasta, li se cuvine și o aspră dojană. Întai pentru că n'au cerut decât pedepsirea concubinajului nevrăstnicilor și nu și-a căsniciorilor legitime ale acestora, făcute cu dispensă. Iar în rândul al doilea, pentru că după informațiile noastre ei inșiși poartă o parte din vina stărilor jalnice din Bănat, pentru că se ocupă cu obținerea de dispensă de căsătorie pe seama nevrăstnicilor.

În „Uj Magyaraság” din 2 crt. s'a publicat un apel cătră așa-zisa „Generația a reformelor” din Ungaria, ca să sară în ajutorul ungarilor din satele ardeleni unde sunt în infimă minoritate și s'amenințați să se desnaționalizeze.

Pe seama acestor unguri se fac de cătră ziarele maghiare dela Cluj colecte. E deci de sine înțeles ce fel de sprijin se cere celor din Ungaria.

În „Magyaraság” din 20 Febr. s'a publicat știrea că deputatul din partidul maghiar din România Bela Szentkereszty (om cu trecere la București fiindcă-i însurat cu o româncă din protipendadă) a protestat la ministerul de interne în contra unei adunări antirevizioniste din Săcuime, spunând că nu e nevoie de asemenea manifestații, deoarece turbură pacea dintre cetățeni.

O să se mai găsească ac de jocul acestui domn ce nu-și încapă în piele.

Oficiul Vaticanului, „Osservatore Romano”, publică un protest energic în contra schimbării anticreștine a calendarului în Germania, prin care s'au înlocuit sărbătorile creștine cu vechile sărbători ale germanilor păgâni. Oficiul roman numește „cea mai mare obrăznicie” faptul că s'a înlocuit Vinerea Mare, a patimilor Mântuitorului, cu pomenirea celor 4500 de germani cari au fost masacrați de Carol cel Mare pentru că s'au împotrivit creștinării.

Repatriații din județul săcuiesc Trei-Scaune au dat Marți la Budapesta un bal. În lista publicată de „Pesti Hirlap” din 6 crt. a participanților figurează o săculancă (sic!) cu numele Jozsa (loja) și alta cu numele Dán.

„Magyar Sztatisztikai Szemle” arată în nrul din Ianuarie crt. că în Ungaria sunt 14365 de societăți, revenind tot la 560 de locuitori una. Precum e de sine înțeles, majoritatea zdrobitoare o constituiesc societățile iredentiste.

Nu căutați să vă informați despre miscarea naționalistă

a avocaților din ziare năstrăinate, cari v'o prezintă tendențios și ostil, ci căutați-o în singurul organ care nu șovăiește în chestiunile naționale: în ziarul „Universul”.

Gvernul cehoslovac a depus în parlament un proiect de lege prin care se obligă toți cei ce-și fac de-acuma înainte case în Cehoslovacia să le facă cu adăposturi în contra atacurilor aeriene.

Lista neagră

În nrul dela 28 Ianuarie al „Gazetei Antirevizioniste” am somat pe cetitorii cari ni-au refuzat gazeta după ce-au cetit-o câte două, trei sau patru luni, să ne achite numerele reținute. Insolența acestor domni n'are pereche. Fiindcă nu s'au executat nici până astăzi, le publicăm numele din nou: Ioan Bălescu, fost președinte al Camerei de comerț din Timișoara. Dr. L. Faur, inspector, Timișoara.

I. Gogan, primar, Turnu Severin.

Aurel Mosora, primar, Sighișoara.

Ioan Moșoiu, dir. de liceu, Brașov.

În lista de mai sus au fost din păcate să-și vadă numele încă câțiva domni onorabili, cari ni-au refuzat gazeta în același chip, după ce-au reținut numerele din două, trei, patru sau cinci luni.

Ni-au refuzat astfel gazeta fără să achite numerele reținute:

Ing. Ștefan Stătescu, Sighișoara, numerele din trei luni.

Protopop Salvan, Dej, două luni.

Protopop Iosif Popovici, Sf. Gheorghe, două luni.

Simlion, Camera de Comerț Satu Mare, patru luni.

Căp. Tr. Ștefan, președ. Camerei de Comerț Constanța, cinci luni.

Apostol Popa, senator, Galați, cinci luni.

Irimie Coveșan, Sf. Gheorghe, două luni.

N. Mateescu, Institutul Brăila, 3 luni și jumătate.

Lista aceasta se va publica permanent, cu adaosurile ce vor mai fi, până când onorabilii domni își vor împlini datoria.

Săptămâna

În țară, atenția obștească s'a păstrat asupra mișcării pornită de d. Vaida-Voivod pentru gîferea lui numerus valachicus. D. Alexandru Voivod a anunțat că va candida la alegerile parlamentare dela București cu programul „numerus valachicus” ceasta ca răspuns delegației permanente a partii național-tărănist, care i-a desavuat acțiunea prin comunicat și a convocat peste capul său un congres organizațiilor ardeleni la Cluj pe ziua de 23 Martie.

Acțiunea d.-lui Vaida și-a avocaților bucureșteni influență și asupra guvernului. La ministerul muncii s'au ținut consfătuiri cu privire la legea pentru protecția muncii românești. D. prim-ministru Tătărescu a anunțat că va convoca peste câteva zile la o conferință pe directorii de fabrici din toată țara.

Săptămâna externă a fost foarte agitată. Din pricină că guvernul englez a tipărit o „Albă” despre înarmările Germaniei, Hitler a poftit ministrul de externe englez să-și amâne călătoria ce avea să o facă la Berlin pentru continuarea tratatelor referitoare la pactul european.

În Ungaria s'a făcut pasul ultim spre dictatură. Aratăm pe larg evenimentul în altă parte.

Italia continuă să transporte trupe în Africa, contra Abisintei.

În Anglia se accentuează opoziția partidului muncitorilor în contra guvernului.

În Grecia dăinue încă în momentul când se desfășoară revoluția militară a lui Venizelos și Plastiras cu încăierări uriașe despre cari guvernul anunță comunicatele sale că se vor sfârși cu biruința sa. Telehotărtoare se dau în jurul orașului Saloniki.

Din raiul hortist

La Pécs, precum arată „Uj Magyaraság” din 28 Febr. crt., s'a ținut o adunare studențească, la care redactorul publicației „Bajtárs” a studențimii maghiare, dr. Ioan Sálló, a arătat că mișcarea reformistă a studențimii este foarte îndreptățită, deoarece după statistica din 1930, 80 la sută din populația Budapestei sunt evrei, și apoi deoarece viața publică maghiară a devenit o adevarată mlaștină. Trebuie să se ridice deasupra acestei mlaștini un Littorio, căci sunt sate în Ungaria unde, de săracă ce-i, lumea nu mai cumpără chibriturile cu cutia ci cu bucata, și dacă nu vin repede reformele, vine revoluția.

„Prager Presse” din 28 Martie crt. arată după „Uj Magyaraság” că în județul Seghedinului bolnavi de tuberculoză la sud, iar dintre 6162 districtul Pécs 186 la sută sunt bolnavi. În general sunt bolnavi din Ungaria 19 procente.

Sfătuim pe cetitorii țărani să se țină în cușca cu progresele științei și să cumpără cărți din „Biblioteca populară” a ziarului „Universul”.

„Reforma” agrară a guvernului Gömbös — Ca să ia cunoștință și „Erdélyi Hirlap” dela Arad! —

Marți, după ce a depus jurământul noul său guvern, generalul Gömbös a rostit la adunarea majorității un discurs prin care anunța că va supune parlamentului (pe care apoi peste câteva ceasuri l-a dizolvat) reforme „epocale” (textuale), — între altele cea agrară, cum și-a botezat vechiul său proiect de colonizare, de adunare la un loc a micilor moși țărăniști împrăștiați în mai multe părți ale hotarului satului, și de scoatere de sub opreliștea de a se vinde a unei părți din fidei-comisurile îndatorite (adecă din moșiile nemeșești a căror vânzare e oprită prin legi seculare).

Pe baza acestei declarații, care se referise la parlamentul dizolvat și urmează să fie repetată ca să se refere și la parlamentul ce se va alege, „Erdélyi Hirlap” dela Arad a scris pertinent

ce i-o comentăm în pagina întâia, spunând că reforma agrară adevărată e reforma lui Gömbös, și nu a României.

Se cuvine să amintim aci, și ca adaos la comentariul ce l-am făcut impertinentului lui „Erdélyi Hirlap”, și ca ilustrare a seriozității proiectelor anunțate de Gömbös, — o altă declarație a sa, pe care uitasem să i-o înregistrăm luna trecută, când a fost făcută la radio din Budapesta.

Cităm din „Pesti Hirlap” dela 15 Februarie:

— „Nu numai că nu voiesc reformă agrară radicală, dar nu vreau niciun fel de reformă agrară, și mă voi împotrivi în chipul cel mai energetic oricărei mișcări în direcția aceasta”.

În continuarea declarației sale făcute la radio luna trecută, Gömbös a spus că voiește o po-

litică agrară națională activă, de care e departe oricărui social-democratism sau orice expropriare face însă comasarea (adunarea la un loc a micilor moși niști împrăștiate), apoi ce o reformă fidei-comisurilor, adecă a lăsarilor ereditare a căror vânzare e oprită. În ce va consta reforma a fidei-comisurilor n'a spus-o. A spus însă că comisurile sunt o necesitate din aceasta se poate înțelege reforma ce o făgăduia, va avea voie proprietarilor de fidei-comisuri să vândă statului pe greșel, pentru colonizare, o parte din fidei-comisuri, ca să se de datorii.

Asta — dacă se va vreodată — e reforma agrară în numele căreia „Erdélyi Hirlap” dela Arad sultă reforma agrară românească!